

UNIVERSUL LITERAR

LEON VIORESCU : DIN SIMBATA DE SUS.

In acest număr: N. DAVIDESCU, A. COTRUȘ, I. M. RAȘCU, SCARLAT STRUȚEANU, CA MIL PETRESCU, C. M. THEODORESCU, SERAFINA BRUKNER, ION CIORANESCU, LIVIU OPRIȘ, PAUL I. PAPADOPOL, PETRE COMARNESCU, D. AL. NANU, ZOE LECCA și N. N. TONITZA.

An. XLIII, Nr. 34.
21 August 1927.

Est 5

VERS DE PRIMAVARA

Tu nu mai ești fetița cuminte. Ochi mi-i
Aseuzi. Sub nepăsarea lor umedă e-o tristă
Viață tănuită, cu forfote-argintii, —
Așa cum în basenuri uitate mai există.

Sub învelișul verde al apei, duși la fund,
Tăcuții pești pe solzii mărunți ai căror, nu mai
Coboară azi lumina, voluptos de-afund
Și clar scânteietoare... Părăginit-acuma-i!

Tu nu mai ești fetița cuminte. Pasul tău
Chemând albastre treceri de unde încreșite,
Involt și singuratic fiorul lor, sub hău,
Trecea destinderi ample pe hăljișcăzând, coclite.

Imi amintești pământul cum susținuse cerul
In veri de mult, pe roșul dogoarei cerc de fier,
Trecut prin visul toamnei — și așteptând misterul
Din urmă : bieul iernii și tremurul sub ger.

Tu nu mai ești fetița cuminte !.. Te vrăjiră
Banalele erupții de ghiocel din cer ?
Sau stoluri, paseri albe ucise fulguită ?..
Ai tremurat sub ele : deplin gustat mister.

Lui ghiocel și viață, din lutul plâns, simțirea, —
Prin visuri vechi și albe, topite ca o nea :
Pe rana ta, comoara și taina ta : iubirea
De n'o mai ceri la nimeni, în tine-o cerci visa

FURTUNA

Gol, sărutând cu furie o clipă,
De stâncă valul vânat s'a desprins.
Și isbucnit în larg, de spumă nins.
Mai flutura'n amurg ca o aripă.

Incrucișaji, cu seara s'au cuprins,
Stol pescărușii fâlfâind în pripă.
In urma lor, pe-adânci comori, risipă
De flăcări mari, albastră s'a aprins.

In bubuirea largului luată
Iși bălbăe a groază gemandure
Infrigurat, blestemul, înecată.

Svâcnind din plin, cu-o veselie largă,
Ici, strigătul unui măgar aleargă
Necuviincioasei să-i astupe gura.

„CERCUL INTIM“

Profiluri negre caricaturale
Pe ziduri își expun desenul pur :
Surâde-un nou sosit, privind în jur,
Acestei maniere-originale..

Dar lucrurile-aci prind vechi contur
De triste'nveseliri provinciale..
Coclind departe, — alăturile goale
Iși sună marea lângă fărnel dur.

Dans, muzică de jazz izbînd păreșii :
Parodiată, — isbucnirea vieții ;
Și'n timp ce'ndrăgostiții pleacă după

Lectura universului stelar
Un tânăr — ce cu versuri se ocupă,
Citește Universul Literar.

C. M. THEODORESCU

Balce, 927.

VIOARA MUTĂ

A doua zi de dimineață popa era mult mai vesel, părea însă și ostentiv. Noaptea, până târziu, își dăduse de lucru prin pivniță și împreună cu doi servitori, curățase praful de pe butoaie, schimbaseră nisipul, așezaseră afumăturile ca să nu se strice sau să le mănânce șoarecii, și pisicile le pusese la locuri noi și potrivite dulceleșurile, compoturile, sau sticlele cu bulion. Era mijlocul său cel mai aspru de a se lăsa împotriva celor ai casei. Lucreția era, nu numai jicnită de această deprindere de slugă, ajunsă nărav fără leac, monopolizată în întregime de soțul ei, pentru zilele lui rele, dar îl mai făcea, în același timp, și milă. Popa simțea sentimentul acesta și apăsa greu pe el. Ana, deopotrivă, se simțea jicnită. De câteva ori și una și alta încercaseră să-i dea ajutor; crezuseră în acest chip, că vor izbui să șteargă, în fața slugilor cel puțin caracterul înjositor al acestei îndeletniciri. Totul fusese însă zadarnic. Popa, cu o încăpățănare pe care atunci nu o depășea de cât delicatețea și spiritul aparent de jertfă cu care li se adresa, le ruga să-l lase singur, iar ele să se plimbe sau să se odihnească. Și asta dura așa de aproape douăzeci de ani.

Lucreția de data asta, era cu atât mai jicnită, cu cât, prevăzând coborîrea la beci, dăduse și veri sale acest spectacol. Popa însă, era, în felul lui, cu adevărat mulțumit, și se întreba cum de nu prevăzuse mai de vreme această nouă umilință a prezenței Mariei. Era astfel foarte curtenitor cu vară-sa pe care o întreba dacă este cumva supărată și îi vorbea diabolic de mult, de filtrat, de insinuant, despre treburile lui caznice. Maria se înșela asupra acestei situații și înainte de plecare, îi spuse că prea se ostenește mult pentru vârsta lui.

— Nu este nimic, răspunse Stroici. Asta e adevărat lucru de om.

— I se păru apoi că încă nu pusese destul lucrurile la punct, și adăugă:

— Cum o să lași cogeamite gospodărie pe mâinile unor biete femei?

— Dar nu ai slugi.

— Da, dar casa nu e treabă de slugi; bărbatul atunci ce rost mai are?

Maria, izbită de această insistență, ridică ochii spre el. Popa se lăsă umilit pe piciorul drept, și cu cel mai candid aer din lume, întrebă din priviri:

— Nu?

— Iși bate asta joc de cineva, se gândi Maria.

Și se întoarse spre Ana și Lucreția ca să-și ia ziua bună. Lucreția era galbenă. Sufletul ei era atât de jicnit în cât simți nevoia să-și pipăie gâtul pentru a se convinge că trupul pe ea nu este năclăit de o murdărie nouă, necunoscută, apăsătoare, ca o otrăvă văscasă. Ana se ascunsesse după maică-sa. Maria simți ceva neobișnuit în toată această situație mută, dar nu putea înțelege limpede de ce putea fi vorba și, șovăitoare, mulțumită că scapă teafără, par'că de aici, răsuflând adânc strânse mașinal mâna celor două femei și popei, azvârlind un „la revedere” înăbușit și dădu buzna în otomobil.

Toți trei priviră o clipă mașina cum se depărtează lăsând în urma ei o dără ușoară de praf și cum dispăre după coti-

tura din fundul uliței. Popa atunci, cu un aer de dulce prietenie, se apropie de Ana, o sărută pe frunte, apoi pe Lucreția, căreia îi luă mâinile amândouă, i le sărută curtenitor și cald și-și luă rămas bun. Pe drum se întoarse de câteva ori și pentru a le face semne cu mâna. Ana ca și Lucreția însă, rămaseră buimăcite. Mama și fata evitaseră cu încăpățănare să vorbească împreună despre Luca. Un simț firesc de pudoare, de respect reciproc, le făcea să primească fără să-și formuleze tare, tragedia unei situații care le cobora, deopotrivă, pe amândouă de pe treapta pe care mai stăruiau să rămână, fie care, dintr-o firească îndatorire față de cealaltă. În sfârșit intrară în casă. Ana se duse în odaia ei de muzică, pentru a cânta la vioară și a-și tortura astfel sensibilitatea și gândurile, iar Lucreția eși în ceardacul uriaș de ștejar al etajului de sus. De acolo, priveștea orașului era adânc odihnitoare. Casele păreau ca niște cuiburi albe de rândunică în mijlocul grădinilor verzi, agățate, în partea de pe deal, desfășurate, în parte, pe vale. Regiunea viilor, a-

N. DAVIDESCU

poi, începea și ducea, verde, suplă, intensă, până în malul nisipos al Oltului, în dreapta și în stânga șoselei albe, printre șirurile de tei și plopi. Era un fel de a învinge, printr-o privește a căreia întindere veselă intrista tocmai ca atare, amărăciunea unei existențe a căreia absurditate depășea puterea ei de analiză.

Popa, în răstimp, intra în grădina publică. Ființa lui întreagă vibra a triumf. Pășea încet, schiopăta adânc, și azvârlea rar dar tare, calculând aproape, în sus și în jos, pietrele cu vârful bastonului. Se opri apoi în dreptul unei mese și se așeză pe bancă. Câteva clipe după, sosia și Petre Scutaru, prefectul județului. Aici se adunau de obicei oamenii mai de seamă ai orașului, și comentau, în fiecare zi, dela orele zece la douăsprezece, ultimele știri de la București, cetite în ziare și pe cele locale aduse de fiecare. Popa îl privi mai ceremonios ca de obicei.

— Sărut mâna părinte Stroici.

— Bună ziua Petrahe fiule! Ce mai vești?

— Eu nici una; d-ta?

— Nimic, răspunse popa cu voită și retenție.

Atitudinea lui însă mărturisese dimpotrivă, Ceva insistent și oleaginos se des-

prindea din făptura lui încovoiată ostentativ în sineși ca și cum s'ar fi silit să nu izbucnească. Prefectul se așeză lângă el. Simțise că popa avea ceva de spus, dar se feri să-l zgândărească. Petrahe Scutaru era în sufletul lui, un exilat în această insulă de provincie. Primise însă însărcinarea de prefect al județului numai ca pe un calvar trecător în drumul lui politic, și ca atare, se supunea tuturor exigențelor locale. Venea dimineața, la băteau în grădina publică, făcea vizite fruntașilor orașului, se ducea după amiază, la cafenea, unde juca table, plictisit, seara la cercul militar unde comanda cadrulul și juca nevestele ofițerilor după ierarhia ireductibilă a gradelor, iar Duminica dădea ceai la prefectură. Trecea, pentru asta, drept un om foarte bine crescut, și era iubit de cetățenii urbei. Averea lui destul de mare însă, numele lui de autentică boierie, și faptul că făcuse dreptul la Paris și filosofia la München îi dădeau un mare prestigiu. El însă abia aștepta să cadă dela putere, ca să plece din Slatina.

Rămaseră astfel câteva vreme fără să-și spună un cuvânt. Popa își privea vecinul de bancă cu un singur ochi însuflețit, în pupila lui lărgită și fixă, de o lumină stranie și opacă. Nu se mai gândea însă de cât, cu nerăbdare, la întrebarea obișnuită a prefectului asupra sănătății Lucreției și Anei. Ii pregătise încă mai de mult un răspuns bine încropit și dozat cu meșteșug de ironie și de incurajare. În această privință își avea el gândul lămurit. Observase astfel că Petre Scutaru are o inclinare excesiv de vie pentru Ana ca și Ana pentru el, și era ciudat că nici odată și cu nimic nu i se destăinuieră. Or, în această privință văzuse să este vorba de o căutată evitare de a lua contact cu el, și de a-i da în mână o priză puternică asupra lor, și era adânc contrariat. Această instinctivă înțelegere, împinsă până la ocolirea de a-și vorbi măcar lor despre un lucru menit să ducă, chiar dela primii pași la el, il jena.

Am să vă dreg ca pe voi! se gândi popa.

Apoi, tare, către prefect, adăogă:

— Știi că Ana era cam indispusă când am plecat.

— Da? și cum? întrebă prefectul cu o vioiciune mai adâncă de cât ar fi fost firesc.

Se uită apoi cercetător la popă. Până acum, nu numai că nu-i vorbise de fata lui, dar și când îl întreba de ea, răspundea cu o potrivnicie abia înăbușită.

— Are el ceva în mine, se gândi Scutaru. Să știi că de asta era, adineauri, așa.

Și se hotărî să aștepte cu prudență. Imaginea Anei era prea dragă inimei lui pentru a o risca într-o izbire cu popa. De altă parte simțea limpede că cea mai mică apropiere vizibilă între ei ar fi inevitabil instrument de tortură în mâinile popei. Firea lui insondabilă, în această privință și capacitatea lui de a face, sub cele mai nobile aparențe rău, începeau să fie ghicite de prefect, din unele mici împrejurări. Cunoștea apoi firea sensibilă până la fîpat a d-nei și avea o nedeslușită dar vie intuiție a dramei, ascunsă sub strălucite aparențe, a existenței din casă a popei. Se învâlu dar într-o voită tăcere și așteptă.

Câteva minute mai târziu sosia și polițaiul orașului, Ovidiu Broșoi. Era îmbrăcat civil. Se apropie de prefect pe

* Fragment din romanul ce va apărea toamna aceasta.

care îl salută, dându-i un raport sumar asupra situației și apoi de popă pe care îl strânse cu respectuoasă familiaritate de mână. Ovidiu Broscoi era slătinean cu organică adâncime. Aceasta era suprema lui mândrie, și argumentul lui suprem în toate împrejurările grele. Se născuse în oraș, din părinți localnici, și tot în el trăise, și propășire, ca un vlăstar puternic al pământului. Învățase școala primară și liceul aici, iar la universitate nu s'a mai înscris pentru a nu se despărți de orașul său natal, unde intră în poliție. Aici se însurase tot cu o localnică și nimic nu izbutise să-l facă să treacă dincolo de bariera orașului. Se așeză în fața popei și a prefectului pe banca din fața opusă a mesei, și cu o ridicare de sprânceană, discretă dar și familiară, întrebă de nouăți pe popă. Chelnerul aduse automatic o halbă cu bere și niște felii de salam. Erau lucruri pe care le plătea tot automatic, pentru toți consumatorii acestei mese, când prefectul și când popa. Broscoi însă era puțin nerăbdător. Simțea că popa avea ceva de spus, și cum întârzie să o facă, luă el înainte cu întrebarea:

— Ei, părinte, ce zici? Ne dai azi vre-o știre?

Popa caută o formulă, dar nu o găsi nămai decât. O clipă, apoi, îi trecu prin minte imaginea Anei și a prefectului; găsi însă inoportună această eșire la bara judecătorești lui, și exclamă aproape mintal:

— Afurisiții!

Și iar făcu o pauză. Nu era însă omul care să rămână prea mult pe loc, și începu.

— Nimica toată. Știți locul acela al meu de lângă primărie.

— Da! răspunse prefectul plictisit, dintr'un fel de datorie de politeță, și pentru a rupe odată cu tăcerea lui de până acum.

— Stai că-ți retez cu plictiseala, se gândi popa. Am și pentru tine ceva.

Și tare, apoi, uitându-se fix la prefect, urmă.

— La început mă gândeam să-l dau de zestre Anei.

— Foarte bine, răspunse stângaci prefectul.

— Ei, nu! răspunse apăsător popa.

Prefectul își mușcă buzele. Popa urmă.

— M'am gândit acum să zidesc pe el o biserică, un fel de catedrală a orașului. Voi da eu mai întâi o sută de mii de lei, iar pentru rest omi mai vedea ce facem.

Prefectul suspectând încă dacă atâta era tot, găsi ideea minunată și era cu atât mai prielnic cu cât el însuși găsea că biserica principală de până acum era prea mică și prea puțin arătoasă. Broscoi, la auzul acestei știri, lăsă să-i cadă halba din mână și exclamă:

— Ei, nu mai spune.

Popa însă nu mai spuse nimic. Vroia să vadă efectul cuvintelor lui asupra celor doi parteneri. Prefectul găsisse ideea minunată, dar atâta tot. În sufletul lui mai dăinuia încă o bună parte din curiozitatea și din neliniștea izvorite din apropierea făcută de popă între el și Ana. Părea că așteaptă încă ceva, care întârzie să vină. Popa însă izbutise să izgonească această imagine incidentală cu tămâia grijei lui de biserică, pentru a cărei ridicare avea nevoie de prefect.

— Mai târziu o să văd eu și ce e cu ei, se gândi popa care simțea preocupările lui Scutaru.

Broscoi însă, căuta cu sfârșită uriașă, înțelesul acestei hotărâri.

— Câinele dracului! gândi popa privind-l în ochi.

Apoi adăogă surâzător și indiferent:

— Așa, Ovidiu fiule.

Broscoi însă nu se vroia păcălit de finuta popei, și se gândia:

— Boaită afuristă! Vrea el ceva cu asta.

Nu găsea însă nimic de spus și necăjit de asta, își aminti că cel puțin ar putea să ducă el cel dintâi vestea în oraș. Luă dintr'odată vre-o patru felii de salam, le băgă pe toate în gură, și fără să le fi mestecat, turnă pe gât restul de bere din halbă, se ridică repede și pretextând o afacere de serviciu, plecă. Popa știa ce însemnează asta și tot așa și prefectul, care observă cu ironie:

— Intr'un sfert de oră, tot orașul o să știe.

Și într'adevăr peste câteva minute începu să și sosească curioși. Halbele și cu feliile de salam pe farfuriile respectuive, se înmulțeau cu un spor uimitor. Broscoi luase o trăsură de piață și dădu o raită pe la cofetărie, pe la cercul militar, pe la cafenea. Peste tot povesti în fugă cele aflate. La farmacie, unde se adunau cei doi medici ai orașului, doctorul regimentului și profesorii de la liceu și care formau academia locală, fu oprit să dea explicații mai amănunțite. Colonelul vroia amănunte. Polițistul însă, care era grăbit acum să se înapoieze la grădina, răspunse că nu mai știe nimic și, eșind, adăogă:

— Atâta știu, atâta spun. V'am povestit de-a fir a capul toată pățania mea.

Și pățania aceasta a lui Broscoi făcu înconjurul orașului într'o singură jumătate de oră. Grădina acum era plină de pălcuri-pălcuri de oameni care se plimbau de jur împrejur și comentau discret lucrul acesta. Cei câți-va înși care își puteau îngădui să ia loc lângă popa și prefect, formară arc și vorbeau cu aprindere. Restul muritorilor se mulțumeau să caute privirile popei, și să-i spună, cu un surâs pe buze, că știu despre ce este vorba.

Prefectul se înviorase și el acum, și vorbea despre necesitatea urgentă a orașului să aibă, în sfârșit, o catedrală

demnă de el. Sfârșise astfel prin a lua lucrul cu tot interesul și puse capăt explicațiilor cu făgăduiala, și va da, din partea prefecturii, cinci-zeci de mii de lei, iar din partea lui zece mii de lei.

Popa tăcea și privea. Ochii lui opaci, fără culoare precisă, urmăreau, fără nici o țință, involburarea din prejur. Într'un colț ascuns al sufletului său își dădea seama că hotărârea aceasta era, de fapt, prea lăaturalnică ritmului lui de viață, și că o făcuse doar ca pe o simplă diversivonă a monotoniei existenței. Biserica, ridicarea ei și bucuria de-acum a lumii, îi erau destul de indiferente, pentru a se mai preocupa de ele. Ceeace îl interesa de fapt era sîpetul și gândul continuității unei acțiuni începute acum un veac și mai bine de Mircea Postelnicul, și sporite de el, Luca Stroici. În amănuntul acesta vedea cu o mistică infrigurare, integrarea lui în viața din care fusese scos afară. Se feri însă de a vorbi, deocamdată, despre această întâmplare pe care o găsea plină de un neînțeles orgoliu și tăle. Urmărea însă jocul sufletesc al celorlalți. Broscoi, fără să-și dea seama, făcea la fel cu popa, și fiecare dintre ei, în mijlocul entuziasmului pe care îl vroiau tot mai intens, și pe care îl întrețineau cu feli de salam și cu halbe, urmărea, cu o gândire iscoditoare, pe celălalt. Colonelul regimentului, care făcea parte dintre privilegiații așezați la masă, în sfârșit, găsi o întrebare pe care o socotea el luminătoare:

Popa, care se aștepta să-i vină de unde-va întrebarea aceasta, răspunse, ca și în ajun Mariei:

— La început m'am gândit să-i zic biserica Mircea Postelnicul.

— Admirabil! strigară cu toți în cor.

— Pe urmă însă am găsit că e mai bine să-i zicem biserica lui Stroici.

— Și așa e admirabil! strigă Broscoi, și după el toți în cor, în focul informației priuse pe loc.

Tăcură apoi laolaltă.

— Adică de ce să fie admirabil? se gândi Broscoi.

(urmează)

N. DAVIDESCU

LEON VIORESCU: BISERICUȚA DIN VALCELE

„Ideea“ în opera de artă

IV. SCHOPENHAUER

Schopenhauer este adversarul hotărât al celor trei idealisti de după Kant și anume: Fichte, Schelling și Hegel. Acești trei sofisti postkantieni, cum îi numește Schopenhauer, ar reprezenta în filosofie, pentru filosoful voinței, tot ce este mai fals și mai absurd.

Pe Hegel îl numește „Călibanul intelectual“ creatorul „pantalonaldei“ filosofice a secolului.

Schopenhauer se socotește singurul discipol autentic al lui Kant, spre deosebire de cei trei idealisti de mai sus, care dela înălțimea catedrei universitare — țintă către care Schopenhauer a țins mereu, dar, nereușind, a sfârșit prin a o disprețui — susțineau tot ca discipoli ai lui Kant, că ar exista o rațiune posedând intuiția imediată și cunoașterea absolută.

În realitate, susține Schopenhauer, adevăratul filosof kantian trebuie să se oprească pe pragul aceluși domeniu și tuat dincolo de orice experiență posibilă și, care se numește „lucrul în sine“. (Ding an sich). Acest „lucru în sine“ devine la Schopenhauer *voința*, care prin obiectivare imediată și adecuată devine *ideea* în înțelesul platonician al cuvântului.

Schopenhauer nu mai pornește dela Plotin ca ceilalți idealisti post-kantieni ei de la Platon.

Vom vedea însă că punctul de vedere estetic nu prezintă la Schopenhauer o diferență prea sensibilă față de ideea lui Schelling sau a lui Hegel. Sistemul filosofic a lui Schopenhauer în întregimea lui diferă însă categoric de acela al celorlalți doi, ca estetician însă rămâne tot un caracteristicist.

Kant susține, că spațiul, timpul și cauzalitatea nu sunt caracterele „lucrului în sine“ ele nu aparțin de cât fenomenului său, într-o cât ele nu sunt decât formele cunoașterii noastre. Dar fiindcă orice pluralitate, orice început și sfârșit nu sunt posibile de cât în timp, în spațiu și prin cauzalitate, urmează ca pluralitatea, începutul și sfârșitul se referă la fenomen, nu la „lucrul în sine“. Or, cunoașterea noastră fiind condiționată de aceste forme, orice experiență nu însemnează decât cunoașterea fenomenului, în nici un caz a lucrului în sine, așa că nu putem aplica în mod legitim legi lucrului în sine. Procesul acesta se întâmplă și față de propriul nostru eu, pe care nu-l surprindem decât în fenomenul său, nu în esența, pe care o poate constitui în sine.

Platon susținuse, că înfățișarea elementelor existenței, așa cum sunt percepute de simțurile noastre, nu au o ființă reală; ele devin neconținut, nu sunt nici odată, nu au decât o ființă relativă, nu se manifestă decât în și prin raporturile lor reciproce; numai așa se poate spune că ființa lor este o *ne-ființă*. Prin urmare, ele nu sunt de loc obiectul unei cunoașteri propriu zise: „căci nouă nu ne este dat să cunoaștem, în adevăratul înțeles al cuvântului, de cât ceace e în sine și pentru sine și, care rămâne totdeauna identic, pe când manifestările sensibile nu sunt de cât obiectul unei păreri prilejuite de către senzație. Atâta timp cât rămânem închisi în percepția sensibilă, noi ne asemănăm cu niște oa-

meni așezați într-o peșteră întunecoasă, și așa de strânsi unii lângă alții în cât ei nu pot să întoarcă capul spre esire; ei nu văd nimic, dar zăresc numai pe perețele din fund, la lumina unui foc, care arde inapoia lor, umbrele lucrurilor reale ce se plimbă între ei și foc. Înțelepciunea oamenilor îngrămădiți în peșteră cu fața spre fundul ei nu consistă în altceva de cât să prezică, după experiență, ordinea în care se succed umbrele. Dar singura existență, căreia îi putem da numele de ființă veritabilă pentru că ea există mereu, nici nu devine, nici nu trece este obiectul, care procează umbra, aceste obiecte reale reprezintă *ideile* eterne, formele primordiale ale tuturor lucrurilor. Ele nu admit pluralitate: fiecare dintre ele, după esența sa, este singura din speța sa, fiindcă *ideea* este însăși modelul față de care toate lucrurile analoage, particulare și trecătoare nu sunt de cât copii sau umbre. *Ideea* nu are nici început nici sfârșit: ea exprimă în mod veritabil existența, fiindcă *ideea* nici nu devine nici nu trece, ca efemerele ei copii. Numai *ideile* pot fi obiectul unei cunoașteri propriu zise, fiindcă obiectul unei astfel de cunoașteri nu poate fi decât ceace există în orice timp și din orice punct de vedere, nu ceace există sau nu, grație punctului de vedere din care ne așezăm.

Schopenhauer spre a apropia și mai mult formula lui Kant de aceea a lui Platon și mai ales spre a completa pe cel dintâi, zice: „Timp, spațiu și cauzalitatea nu reprezintă de cât legea intelectului nostru, în virtutea căreia ființa, la drept vorbind, unică, ce constituie fiecare specie ni se manifestă nouă ca o multitudine de ființe analoage, care renase și pier fără încetare într-o succesiune eternă. A surprinde lucrurile prin mijlocul și în limitele acestei legi constituie *apercepția immanentă*, a le surprinde dimpotrivă în perfectă cunoaștere de cauză constituie *apercepția transcendentă*. Or, prin critica rațiunii pure noi ajungem să concepem *apercepția transcendentă*, dar nu o concepem de cât în *abstracto*; totuș ea poate să se producă în noi și în mod intuitiv. Prin acest ultim punct, profund, că voința completa doctrina.

Ideea și *lucrul în sine* nu sunt identice; *ideea* nu este de cât obiectivarea imediată și adecuată a lucrului în sine, care la rândul său, după sistemul lui Schopenhauer, corespunde voinței, dar voinței neobiectivate încă, nedezvoltată, reprezentare, căci *lucrul în sine* trebuie, după Kant, să fie degajat de toate formele inerente cunoașterii și aceasta a fost, crede Schopenhauer, eroarea lui Kant, fiindcă n'a pus în rândul acestor forme și în fruntea listei forma, care consistă din „existența unui obiect pentru un subiect“. Schopenhauer susține că aceasta este forma primitivă și cea mai generală a oricărui fenomen, adică a oricărei reprezentări. Kant ar fi trebuit să despoace *lucrul în sine* de proprietatea de a fi și obiect în același timp.

Ideea lui Platon constituie în mod necesar un obiect în același timp cunoscut, o reprezentare; prin acest caract-

Potrivnici

La măsurat lung, lung
cu priviri ce ard și străpung...
parea-un bou, în drum spre muncă,
ar fi zărit prin otava din luncă,
prin ploaia razelor de aur,
nu tinăr, slobod și puternic taur...

Cine m'așteaptă?!

Cine mă așteaptă 'n uliță?!...

Moartea răzimată 'n sulijă...

Te spovedește, suflăte, și te cuminecă
Și ieși-i înainte 'n haină de Duminecă!..

A. COTRUȘ

ter și numai prin acesta, zice Schopenhauer, *ideea* lui Platon se distinge de „lucrul în sine“ al lui Kant. *Ideea* lui Schopenhauer este, prin urmare, singura obiectivare și cea mai adecuată posibilă a lucrului în sine; ea este *lucrul în sine* însă supus formei reprezentării.

Această cunoaștere a lucrului în sine prin forma reprezentării poate fi sau logică sau estetică.

Cunoașterea logică însemnează cunoașterea, pe care o avem, ca indivizi, cunoaștere, care este supusă principiului rațiunii, ce exclude *ideile*, într-o cât principiul rațiunii pune obiectele în relațiune cu corpul nostru. *Ideile* cu voința noastră, iar cunoașterea izvorâtă de aci are să servească voința, are să tindă a cunoaște numai raporturile stabilite de principiul rațiunii, adică are să caute relațiunile multiple considerante sub formele timpului, spațiului și cauzalității. Pentru individ numai din acest punct de vedere obiectul este interesant, adică posedă un raport cu voința. Această cunoaștere destinată să servească voința nu surprinde obiectele de cât atât cât ele există într-o anumită clipă, în care loc printre alte obiecte în virtutea căror cauze, cu anumite împrejurări, ea nu le *suprind*, de cât ea lucruri particulare, și dacă am suprime relațiunile dintre ele, obiectele ar dispărea, pentru binecuvântatul motiv, că din punct de vedere logic, această cunoaștere nu surprinde de cât numai relațiunile, raporturi de timp, spațiu și cauzalitate, comparații de forme, motive de ale evenimentelor într-un cuvânt numai pure relațiuni. Ceace distinge științele de cunoașterea ordinară, est numai forma lor: sistematizarea.

Când însă suntem capabili de a ne ridica dela cunoașterea lucrurilor particulare până la cunoașterea *ideilor*, a-

ceasta nu se poate face decât printr-o modificare intervenită în subiect, modificare analoagă și corespunzătoare a celeia, care a transformat natura obiectului și în virtutea căreia subiectul, în măsura, în care cunoaște o idee, nu mai e un individ.

„Când ridicându-ne prin forța inteligenței, renunțăm a considera lucrurile în felul vulgar: când încetăm de a căuta la lumina diferitelor expresiuni ale principiului rațiunii numai relațiunile obiectelor cu propria noastră voință, adică atunci când nu mai considerăm nici locul, nici timpul, nici cauza, nici scopul, ci numai natura lor; când în afară de asta nu mai permitem nici cugetării abstracte, nici principiilor rațiunii de a ne ocupa conștiința, ci în locul tuturilor acestora, întoarcem toată puterea spiritului nostru către intuiție: când ne cufundăm în ea pe deantregul și ne umplem toată conștiința de contemplarea liniștită a unui obiect natural în mod actual prezent (peisagiu, arbore, stâncă, edificiu sau altceva): din moment ce ne pierdem (verliert) în acest obiect, cum zic cu adâncime germanii, adică din moment ce uităm individualitatea noastră, voința noastră și nu mai subsistăm de cât ca subiect pur, ca o oglindă limpede a obiectului, așa încât totul să se petreacă, ca și când obiectul ar exista singur, fără cineva, care să-l perceapă, așa în cât să fie imposibil de a distinge subiectul de intuiția însăși, amândouă confundându-se într-o singură ființă, într-o singură conștiință pe deantregul ocupată și plină de o viziune unică și intuitivă: când în sfârșit obiectul se liberează de orice relațiune cu ceace nu este el sau cu subiectul, de orice relațiune cu voința: atunci ceace nu este astfel cunoscut, nu mai e lucru particular, ca particular, ci este *ideea*, forma eternă, obiectivarea imediată a voinței.

„Acest mod de a cunoaște este arta, opera genială... Origina ei unică este cunoașterea ideilor, scopul său unic, comunicarea acestei cunoașteri— urmărind curentul interminabil al cauzelor și efectelor, așa cum se manifestă sub cele patru forme, știința se găsește, la fiecare descoperire retrimisă meru și totdeauna mai departe, nu există pentru ea nici margine, nici completă satisfacție... arta, dimpotrivă conturează meru mărginirea. Într-adevăr, arta smulge obiectul contemplării sale din curentul fugitiv al fenomenelor; îl încremenește izolat înaintea sa; și acest obiect particular, care nu era în curentul fenomenelor de cât o parte nefinsemnată și fugitivă, devine pentru artă reprezentantul totului, echivalentul acestei pluralități infinite care umple timpul și spațiul. Artă izolând obiectul particular, oprește roata timpului, relațiunile dispar pentru ea, căci numai esențialul, numai ideea constituie obiectul său...

(Urmează)

SCARLAT STRUȚEANU

Inspirații tinere

O mătușă care urca greoi cele cincisprezece trepte ce duceau în iatac, o încăpere ale cărei mobile zîmbeau, o masă rotundă și pe dînsa, deschisă, o carte uzată, un ceas de părete ce ticăia perseverent și o zi de primăvară crudă ce bătea la geamuri...

Tabloul acesta pe care l-am trăit la vîrsta de șapte ani, îmi flutură adeseori sub priviri... Ispitit încep să-i disec amănuntul.

Și văd atunci pe mătușă înconjurată de fum străveziu, așezîndu-se lingă masă, trăgînd mai aproape o scrumelniță ce reprezintă, în cea mai mică literă, o pagină din „Le petit journal” și rugîndu-ne să-i mai cetim „ceva frumos” din cartea verzuie foiletată de mine cu respectul școlarului ce n’avea încă fericea să o studieze... oficial.

Era o carte de cetire de clasa a IV-a primară, cum nu mai sunt astăzi: destul de voluminoasă, cu istorioare, cu poezii cristaline și cu portrete de scriitori, cu scene din basme și din fabule, desenate de o mână nedibace...

Și toate s’au tipărit așa de credincios în memorie că, în multe rînduri, caut să mă liberez din lanțurile nemiloase ale aducerii aminte, revoltîndu-mă că sunt nevoit să trăiesc de repetate ori atîtea părți din copilărie. Cuvinte neînțelese, senzații necontrolate, descrieri nelămurite, noțiuni ce rătăceau desordonat în cuget, acestea mă desmierdau sufletește, covîrșindu-mă sub un farmec pe care atunci nu-l puteam deosebi din nebuloasele daruri ale vieții, ce-mi erau hărăzite...

La cele dintâi pagini, **Lupul și cucul** — iar sub iscălitură, figura țeană a lui Donici, cu mustățile ascuțite, cu gulerul înalt și deschis în față, sub bărbie; figura aceea rotundă, de institutor harnic, era în nainte atît de legată cu titlul fabulei, cu însăși caracterele tipografice ale titlului, încât poezia fără aceste adaosuri și-ar fi pierdut tot vigurosul și caldul înțeleș care mă pătrundea încă dela întiile versuri:

Rămii sănătos, vecine,
A zis lupul către cuc.

și care îmi deschidea deodată porțițe ascunse, spre grădini de paradis, la vorbele amărite ale lupului:

Nu mai pot trăi aice
De om, cine prigoni...
In Arcadia ferică
Este codru de trăit...

In Arcadia ferică... ca o isbucnire neașteptată, mi se revărsa potop de lumină pe creștet... Ce era Arcadia nu știam. Simțeam totuși că acolo e fericire, e viață rosă...

Nu distingeam nici riuri, nici pășune bogate, nici zeități adormite pe maluri, nici clasice coline. Nu vedeam decît soare... oceane de soare...

Unde aurita vreme
Impărătește depîn...

Restul lecturii era îmbălsămat cu adieri de extaz...

Ceva mai departe, **Păsărica** de Alecsandri, însoțită de figura blajină, cheală și ninsă a autorului...

Albă păsărică,
Ce stai singurică
Lingă cuibul tău?

Toate păsările care, în primăvara ce renăște, băteau cu ciocul în ferestre, deveneau albe... Păsărica din carte albea totul în strîmta lume pe care o cunoșteam

Trista ei poveste mă cutremura de cîte ori o reconstituam, iar sfîrșitul crunt se lupta să stingă razele ce isvorau pînă atunci din fiecare vers...

Apa-i lină, frate,
Frunza lin se bate
In codru ‘nflorit;
Dar cuibu-mi jos cade,
Că de mult îl roade
Un șarpe cumplit...

Pomii înfloriți din jurul iatacului deveneau codri, în care frunzele se legănau lin (vorbă vagă și blîndă).

Dar cu tot murmurul apei, cu toată floarea crengilor, cu toată gingășia păsăricei, șarpele hidos, încolăcîndu-se împrejurul trunchiului, se înălța pe nesimțite spre raiul însoțit al cuibului, ca să-l prăbușească și să-l întunece...

Soarele însă — noian de astădată — reapărea împreună cu **Sergentul**:

Pe drumul de costișe ce duce la Vaslui
Venia un om, cu jale zicînd în gîndul lui:
Mai lungă-mi pare calea acum la întors
acasă.

Venea din război. Ce vagă noțiune pentru vremea aceea! Părea, în orice caz, că e vorba de o serbătoare sgomotoasă și solemnă, un fel de paradă plină de fiori și tumult... Și deși obositul călător își împărtășia lui însuși „cu jale”, gîndurile, deși „rana din pulpă” nu-l lăsa „să sboare”, totuși figura viteazului scaldat în „lucirea de glorie măreață” — cuvinte mai sonore decît zîngănitul de arme, — decorațiile de pe piept și „drumul plin de soare”, mai ales drumul acesta, transporta întimplarea pe tărîmuri de poveste, unde urmam mișcat pașii soldatului, ce se îndrepta spre căminul adăpostit sub dimburi...

Se bătușe cu bărbăție... Cum se bătușe îmi arăta gravura din carte: într-o învălmășeală ca aceea pe care o vedeam în recreații, pe la școli. — ținînd pușca de un capăt și învîrtînd pe cellalt printre Turcii, în cea mai mare parte doborîți la pămînt. Numele de „Plevna” neputîndu-mi explica multe lucruri, nu știam încă lămurit unde s’a bătut nici cam ce rost avea regimentul de „oasie împărătească” răsărit ca din pămînt. Dar scena între colonel și sergent mă îneca într-o duioșie curată... Voinicul care, salutat de toți luptătorii, pornia spre casă „trăgînd al lui picior” era întovărit de entuziasmul, de bucuria fragedă ale sufletului meu, care-i înseninase fruntea. — de tot soarele ce mă pătrundea pe mine; iar pe drumul de țară, pe care șchiopăta zilnic, așterneam toate impresiile neocapte, culesse în plimbările mele pe șosele prăfuite și’n văzduhul meșnic, pulverizant, întreaga tăcere a dimineților idilice, mărită prin zumzet de albine și strigăte sacadate de pitpalac.

La cea din urmă pagină a cărții, G. Sion

cu privirea încruntată și barba sburlită, imi șoptia „crezul” său :

Mult e dulce și frumoasă
Limba ce-o vorbim...
Altă limbă-armonioasă
Ca ea nu găsim.

Ne-avînd de astădată prilejul să mă agăț de înfățișări concrete, negăsiind nici căeri nici un sprijin, căutam, totuși să repar lipsurile, clădindu-mi singur, fără directe indicii, imagini conturate destul de precis... și în chipul acesta, „limba ce-o vorbim” strecura pe furis în gînd ceva din forma limbii omenesti, iar „și pe buze-aduce miere” îmi amintea totdeauna fagurii blonzi ce ni se serveau pe farfurii, la țară, în umbra cerdacului. Fiecare cuvînt, de altfel, își achita o anumită fizionomie în aer; dulce, frumoasă, armonioasă, presintau diferite aspecte.. colorate...

Cînd, transportat, închideam cartea și priveam în odae, soarele ce transfigurase Arcadii și dăduse străluciri de diamant săbiilor ostășești se juca pe chipul unor copii zugrăviți pe tabla paturilor, pe oglinjoarele ce reflectau pete ovale pe plafon și pe sticlele prismatice care încununase lampe, radiind colori de curcubeu pretutindeni..

Treceau arar trăsuri spre vale în fugă liberă de cai și atunci cutiile de porțelan porneau să cînte, ca glasuri de sonerii înăbușite... Profile de țigani căldărari se iveau în fața coridorului și dispăreau apoi din pricina cîinilor gălăgioși..

Și iarăși întinderile se linișteau. La ferestre, păsările ciripeau discret și din fundul grădinei răsunau domol glasul argatului, un scîrțit de roabă sau un plîns de copil.

După perindare sbuciumată de ani ne-caracteristici, privirile mi se opresc uneori pe inspirațiile cari, altă dată, creiase o lume. Farmecul lor de mult s'a răvășit. Lupul și cucul n'a mai fost pentru mine decît o fabulă ca oricare alta, de îndată ce o altă pagină mi-a oferit o tipăritură cu litere deosebite și fără portretul autorului sub iscălitură. Păsărica și-a pierdut tot prestigiul, de cînd sumarele indicații de istoric literar, învățate în școală, mi-au făcut cunoscut că e vorba de un simbol: Moldova și Rusia. Ser-

gentul mi-a desvăluit mai tîrziu întreaga artă săracă, naivă și sforăitoare a lui Alecsandri, iar Limba românească a bietului Sion scîncește numai platitudini.

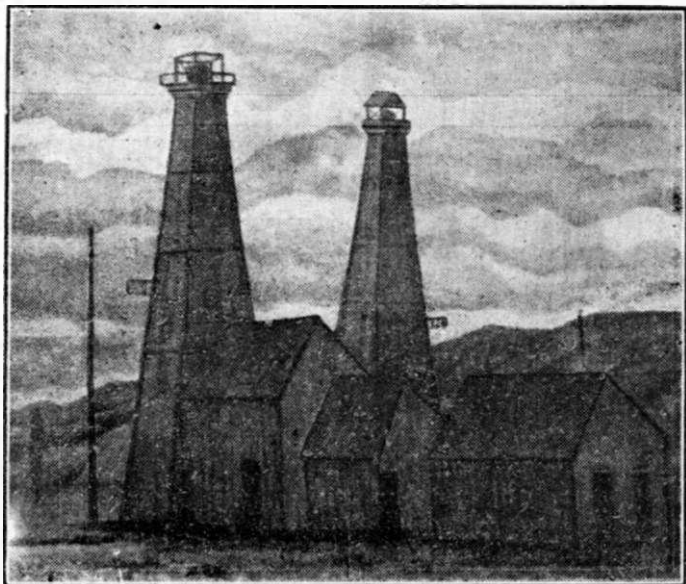
Și de altfel, cînd le citești astăzi, pasările nu mai rotesc printre ramuri pline de flori nici primăvara crudă, nu mai bate atît de sglobiu la geamuri... iar cartea cea uzată de clasa a IV-a primară, a dispărut împreună cu iatacul evocator..

Cu toate acestea, ori de cîte ori recitesc rîndurile vii de odinioară, fără să tresor de emoții estetice, mă simt din nou fixat în cadre scilpitoare și ploae de lumină — măcar pentru cîteva clipe — din nou mă binecuvîntează. Și-mi pare că e cu neputință ca autorii rîndurilor simple, dar atît de tinere, să se fi găsit — cînd le-au compus — în alte dispoziții sufletești decît acele pe care le-au împrumutat și altora, în ceasul cînd i-au urmărit, e cu neputință ca sufletul lor să fi fost înfrînt, ca avîntul lor să fi fost zdrobit, ca inima să le fi bătut fără entuziasm clocotitor; e cu neputință, deasemenea, să-și fi scris inspirațiile în sgomot de furtună, în scînteeri de fulgere, în ierni rufii, sau sub amenințarea norilor uriași. Ca să reușească — folosindu-se de mijloace umile — să strecoare atîtea vîpăi de viață, de aspirații dibuitoare, de taine străvezii, într'o inimă de copil, trebuie să fi fost și ei cercetați de aceleași fragede impresii, de aceleași porniri miraculoase, cînd pana lor a început să alerge pe hîrtie.

Și desigur că în mijlocul acestor viștitori ce au hrănit prin modestele cărți de cîntec atîtea generații de copii, vibra — în clipa inspirației — o atmosferă de plăpîndă primăvară, populată cu înfiorări întîme, cu filfiituri de aripi, cu lătrături depărtate de cîini, cu strigăte prelungi sau cu huruit înădușit de rădvane pe pavaje de lemn. Și dacă nu-i înconjurau cutii de sticlă și nici oglinzi care să resfrîngă rîsul soarelui în pete de aur pe plafon, oglinzile sufletului lor resfrîngeau aurul tinereței, în ființa celor ce-i urmăreau cu aceiași înflăcărare.. Căci vigoarea lor trupească și sufletească, tinerețea patriei fortificată de nădejdi, fermentau în versurile lor lipsite de meșteșugire, înzestrate însă cu darul de a revărsa tot soarele unor vremi de feerie în lumea atît de rîvnită azi a emoțiilor limbezi și a luminei fără de liman.

1916.

I. M. RAȘCU

D. GHIȚA : SONDE

Cînd generalul Grant fu numit președinte al Statelor-Unite, o mare mulțime înconjură hotelul în care se afla, pentru a-l sărbători. Generalul se arătă în balcon și mulțimea striga nebună: „Generalule, spune-ne cel puțin două cuvînte!”

Generalul se înclină și răspunse politicos:

„Nu, domnilor! (No, sir).”

Totuși spusese cele două cuvînte cerute și mulțimea se retrase încântată.

* * *

Ludovic al XIV-lea ținea foarte mult la abatele Brueys. Întîlnindu-l într'o zi, regele îl întrebă cum o mai duce cu vederea care îi era foarte slabă.

„Sire, răspunse Brueys nepotul meu care e medic m'a asigurat că văd mult mai bine”.

* * *

Swift predica odată în fața unei adunări numeroase și strălucitoare:

„Sunt trei feluri de orgoliu: orgoliul mîsterei, al bogăției și al spiritului. Nu vă voi vorbi de cel din urmă, căci nimeni dintre voi nu este expus la acest viciu”.

* * *

Actorul Foote călătorind prin Anglia, se opri să ia masa la un han. La plecare hangiuil îl întrebă dacă a fost mulțumit.

„Am mâncat cum n'a mâncat nimeni în Anglia”, răspunse Foote.

„Exceptînd pe lordul-primar”, zise repede hangiuil.

„Ba, fără să except pe nimeni”.

„Lordul primar trebuie exceptat”.

Foote se necăji: „Nici chiar pe lordul-primar”, zise el apăsînd pe fiecare silabă.

Hangiuil se supără și-l trimise în judecată.

„Domnule Foote”, îi spuse judecătorul, „este obiceiul ținutului de a face totdeauna excepție pentru lordul-primar și pentru ca altă dată să nu mai uiți obiceiurile noastre, te condamn la un shilling amendă, sau cinci zile închisoare”.

Foote se văzu silit să plătească amendă. Ieși din sala judecătorecii foarte supărat, zicînd:

N'am văzut creștin mai imbecil ca acest hangiu, — exceptînd pe lordul primar, adăogă el, înclinîndu-se respectuos în fața excelenței sale.

■

Octav Mirbeau invită într'o zi pe prietenul său X..., doctor, la dejun. Dar acesta ne fiind liber, răspunse lui Mirbeau că-i va scrie peste cîteva zile cînd va putea veni și, într'adevăr, după patruzeci și opt de ore, Mirbeau primi un bilet de la X... Dar scrisul era așa de nelisibil că Mirbeau nu putu să înțeleagă nimic. El se hotărî să se ducă la un farmacist, crezînd că acesta, ca un specialist, va putea descifra scrisoarea, medicului.

Și într'adevăr, farmacistul examină cu atenție scrisoarea, apoi deschise un dulap și dînd un flacon lui Mirbeau îi spuse:

— Costă opt franci, domnule!

ZOE LECCA

Intre Don-Juani¹⁾

Astă-seară au venit la mine Robert și cu Dinu, și au hotărât să ne plimbăm în Cișmigiu. Robert purta pantaloni albi și pantofi cu fundă. Dinu, haină deschisă, cordon de antilopă și tabechere de argint. Amândoi — fără șepci și fără pălării. Jean Victor Robert — care se socotește geniu — își ține dreapta la frunte decâte ori e nevoit să stea pe scaun. Dinu — despre care fetele spun că e dragut și ironic — cantă să se vadească cinic, Don Juan și paradoxal.

Eu mi-am încheiat tunica și am coborât în stradă. Robert a oftat și Dinu mi-a oferit țigări. Robert oftează pentru că e geniu. Mi-a mărturisit într-o noapte că geniile sînt nefericite:

— De ce?

Robert m'a mângâiat, blând și imens.
— Tu nu pricepi asta...

Pentru Robert eu sînt „doctorul”. Am toate simptomele: urâtenic, miope precoce și desfigurătoare, preocupări erudite. Robert, însă, care e geniu, mă consolează:

— Fiecare cu ursita lui, doctore...

Dinu e bănuitor și nedrept. Se îndoiește de Robert. Aceasta pentru că e tot atât de frumos ca el și — deși svonește peste tot că nu se teme de Robert — îl

¹⁾ Fragment din „Romanul adolescentului miop”.

necăjește concurența. Rivalitatea lor s'a accentuat la o nuntă, când partenera lui Robert — o blondă bacalaoreată din Târgoviște a sfârșit prin a dărui lui Dinu un trandafir dela pieptul rochii. Dinu păstrează trandafirul într'un sîpet cu scrisori și flacoane colorate. Dar Robert zâmbește genial decâte ori aude de întâmplarea aceasta.

— Copii...

Pe bulevard, urmăresc cu ochii fetele și doamnele. Fiecare se trudește să pară mai îndrăzneț.

— Frumos corp, afirmă Dinu, cu ton de specialist încercat.

— Nu-mi plac picioarele.

Glăsuște Robert, cu dispreț. Dinu se înroșește în întunec, renunțând, firește, la arbitrajul meu.

— Ai mai văzut pe Sylvia?

Atacă Robert — Sylvia e o frumoasă și veche „simpatie” de a lui Dinu, pe care îl întâlnea în aceiași familie, de două ori pe an: la S-tul Dumitru și a treiazi de Paști. De câteva luni, Sylvia a fost fermecată de Robert.

Dinu afectează că idila lor e distractivă.

— S'a urâțit groaznic în ultimul timp.

— Ți se pare? întrebă, perfid, Robert.

— Ș'apoi Sylvia a fost totdeauna o fată vulgară...

Prevestind furtuna, incheiu analiza Sylviei cu o întrebare stupidă. Hotărâsc, apoi, să ne odihnim.

— Hai mai bine după fete...

Eu găsesc propunerea compromițătoare, și Robert se așază fericit că nu i-am acceptat-o.

Dinu fumează, visător. Robert se pregătește să ofteze. Eu aștept. Știu ce are să se petreacă. Din pricina celor șaptesprezece ani, a nopții de vară și a muzicii militare — cei doi vor deveni melancolici. Va pieri rivalitatea. Și vor începe acele insipide mărturisiri, șoptite cu ochi înlăcrămați, unor prieteni dezarmați și receptivi.

Dinu e mai sgârcit în confesiuni, Robert, însă e fecund și obsedant. Ochii se închid. Robert devine absent și imaginează. Își imaginează un suflet torturat și satanic. Dinu, modest, spune că ei seamănă cu Anatole France: sceptic și epicuren.

În noaptea aceasta eram hotărât să lupt până la urmă, împotriva unei discuții ce amenința să ajungă spovedanie. Robert nu mă privea.

— Ce nefericit ești tu, doctore...

Mă măgulea perspectiva de a se vorbi despre mine. Noi toți căutam aceasta, și căutam să alimentăm discuția și s'o prelungim cât mai mult. Dar acum era o primejdie.

— Dar nu sînt nefericit de loc...

— Zadarnic te ascunzi, ritmă Robert, profund. Dinu asculta, așteptând revanșa.

— Cum poți trăi tu fără iubire, fără femei, fără aventuri, continuă Robert cu ochii în coroana teiului.

— Uite că trăiesc, constatai cu, umil.

— Și asta numești tu viață, tinerețe?...

Când Robert vorbește despre „viață” și despre „iubire”, ritmează frazele ca în drame.

— Să nu cumoști atâtea voluptăți ale vârstei... voluptatea de a stăpâni femeia, de a o călca în picioare, lovindu-i potirul plin al dragostei...

— Care potir? mă prefăcui a nu pricepe eu, presimțind primejdia de a-l asculta pe Robert psalmodiind un sfert de ceas.

— Nici asta nu pricepi, doctore?...

— Dacă nu vorbești clar...

— Să te îmbeți în aroma trupurilor suave, să pășești pe sub alci, braț la braț cu scala ta...

Mă uitam la Dinu și mă întrebam de ce nu atacă. Sentimental înfrigorat, Robert se desgolise. „Ironia” lui Dinu putea fi atârțată.

— Femeia... Nimeni nu o cumoaște... să te culci în paturi albe, feciorelnice...

Dinu izbucni.

— Bine, măi Robert, până când o să-ți răbdăm noi fanteziile?

— Nu's fantazii, iubite, defini prezumțios Robert, e reala realitate...

— Ai avut tu vre-o fecioară?

— N'am spus că am avut fecioare. Am spus „paturi feciorelnice”...

— Ce numești tu „feciorelnic”? intervenii și eu, paie peste foc.

— Ia lasă-mă doctore cu filologia ta...

— Nu-i vorba de filologie, mă prefăcui eu necăjit, ci de fecioare.

— Nu mă pricepeți...

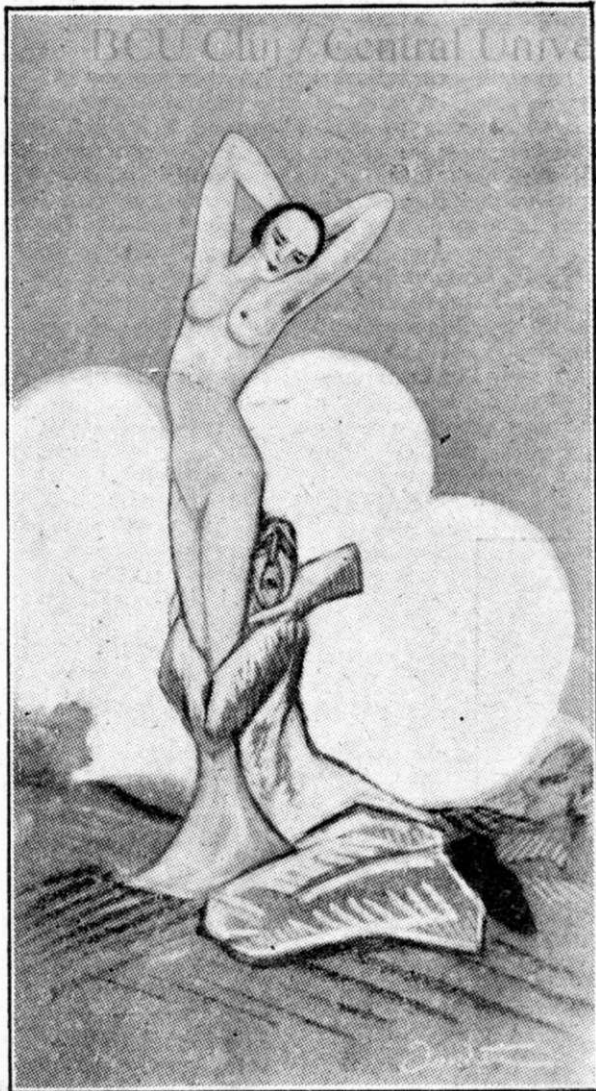
Robert e nefericit că noi nu îl pricepem. De câte ori nu știe ce să răspundă, oftează: nu-l pricepem.

— Știi că mi-a scris Maria...

Amândoi, și eu și Dinu, suntem siguri că nu i-a scris.

— Ce-ți spune?

— Mă plietisește dragă cu declarațiile,

ANESTIN: PANOU DECORATIV

I-am spus că n'o mai iubesc. Nu e genul meu...

— De ce nu vrei să ne arăți și nouă scrisoarea?

Robert ne privește, nimit.

— Dar ar fi o nepermisă nedelicatțe. Inchipuește-ți, eu am atâtea legături dacă s'ar afla...

Robert se culcă iar pe bancă, cu privirile în teiu. Gândește. Muzica a încetat. Trec perechi pe sub alei și Dinu le urmărește cu ochii. Inceput de vară, cu ispite. Mă simt și eu turburat, dar lupt. Nu vreau să succumb melancoliei și să le mărturisesc și eu mai mult sau mai puțin realizate idile de vilegiatură.

— Nu te-am văzut niciodată cu femeii pe stradă, atacă prin surprindere Dinu.

— Eu nu umblu cu amantele mele pe stradă..

A urmat după aceasta o pauză. Mi simțeam pe Dinu neliniștit. Desigur că era ispitit să se destăinuie. Am ajuns un foarte bun observator. Pot recunoaște repede pe cei chinuți de această nevoie lăuntrică. Mie mi s'au destăinuit foarte mulți prieteni. Ei mă socotesc creat pentru a asculta confesiuni. N'am înțeles niciodată cât de puțin mă interesează sufletele lor. Pentru că — destăinuirile nu sunt sincere. Fiecare încearcă să apară în fața celuilalt mai original; să-l facă să-l admire sau să-l compătimească.

Și cu toate acestea, și eu încerc la răstimpuri nevoia de a-mi deschide sufletul. Dar mă înfrâng. Și nu vorbesc niciodată, nimănui, despre cele ce bănuiesc că se petrec în lăuntru sufletului meu. Pe mine mă supără confesiunile. Sunt o slăbiciune. Eu nu înțeleg cum un bărbat poate avea nevoie de sprijinul altuia. Chiar cel mai bun prieten e un dușman în ceasurile grele. Atunci — trebuie să rămâi singur. Trebuie să izbândești sau să fii înfrânt — singur.

Iar eu, nu mă pot destăinui prietenilor. Prietenii și-au făcut părerea lor despre mine: doctor. Eu — după acele prea puține lucruri pe cari le știu — cred altfel. Dacă m'ași desvălui, însă, prietenilor, mi s'ar spune că „pozez”. „Poza” — înseamnă pentru băieți tot, cciace se deosebește de ei...

Înțelegând inevitabilul, întrebai pe Dinu care a fost prima lui femeie.

— Cum, încă nu ți-am spus? se ridică fericit.

Ba mi-o spusese, și de nenumărate ori.

— Am auzit-o de mult, dar nu mai mi-aduc aminte. Ș'apoi, să audă și Robert...

— Da, da; mă interesează.

Eu ochii cum Robert se așează la pândă.

Ascultasem aventura aceasta și notasem o sumă de versiuni. Dinu avusese până acum șaptesprezece femei. Știam și cum le cheamă și ce păr au, și alte multe amănunte. Dar în deosebi, versiunile primei femei mă interesau. Pentru că — existau felurite și nostime versiuni. Una din ele mărturisea că prima femeie era roșcată, văduvă și locuia pe aceeași stradă cu el; alta că, dimpotrivă, avea părul negru-corb, era căsătorită și foarte bogată. Nu numai atât. Circulă și sub-specii precum și varietăți de versiuni. Așa, de pildă, tot prima lui femeie avea odată părul negru, era văduvă și locuia pe aceeași stradă cu el; sau era roșcată, căsătorită și bogată; sau locuia pe o stradă cu el, etc.

Dinu începu pe nu ton degajat. El —

C. VLADESCU : LANGA FLORI

era în clasa treia, băiat frumos, ochii negrii, buze roșii, tunică croită pe solduri — se întorcea odată de la școală. Când, fără veste, dintr'un gang ieși o servitoare, stânjenită, și-l apucă de mână. Nici nu avu timp să-și dea scama ce face, când se trezi într'un dormitor. În dormitor era un pat, iar în pat o fată cu părul a-rămiiu, foarte luxos investmântată.

— Fată? iscodi curios Robert.

— Părea numai, răspuse prudent cel alt. Eu nu spuneam nimic. Dar atunci Robert se hotărî și se întoarse spre mine.

— Nu ți se pare doctore că aventura lui Dinu aduce oarecum cu „Păcatul” lui Caragiale? Mie mi se pare că „aduce” îndestul. Dar am răspuns naiv:

— De unde vrei tu să cunoască prima femeia a lui Dinu, „Păcatul” lui Caragiale?

S'a auzit timp de cinci minute — muzica militară de pe malul celalt al lacului

— Ai citit „Păcat”? îl întrebă Robert.

— Nu-mi mai aduc aminte...

Am plecat târziu din Cișmigiu. Acum, când scriu nu se mai aude niciun tramvai electric pe bulevard. Nu mi-e somn. Mi-e cald. Și nu sunt mulțumit.

...Eu știu ce se petrece cu mine: sunt un sentimental. Zadarnic încerc să mă ascund. Sunt sentimental ca orice alt adolescent. Pentru că, altminteri — n'aș fi acum întristat. N'am nici un motiv să fiu întristat.

Eu am înțeles de ce nu sunt mulțumit. Pentru că nu „mi-am deschis sufletul” prietenilor. Sunt și eu ca toți ceilalți. Am și eu nevoie de prieteni. Zadarnic mă mințiam. Și cu — ca toți ceilalți.

Vreau adevărul, până la capăt. Vreau să fiu sincer.

Par'că eu nu știu? Nu știu că sunt sentimental, și slab, și lipsit de voință? Nu visez și eu fecioare blonde, cu care să mă plimb prin parc, sub lună — sau pe lac, într'o luntre albă? Nu mă visez săvârșind fapte eroice și culegând laurii odată cu sărutările frumoaselor necunoscută, cari...?

Dar toate acestea sunt lucruri triste și stupide. Eu nu mă îndrept — scriindu-le în caet. Și nici nu le pot scri. Sunt caraghioase.

Ar trebui să fac altceva. Ar trebui să-mi caut frânghia, și să mă biciuesc. Pentru că sunt imbecil. Pentru că îmi pierd timpul rătăcind prin Cișmigiu — și mi-l pierd acum visând Margarete iluminate, cu ochii înălțați spre cer, cu mâinile încrucișate pe piept.

Mai mult. Sunt cel mai nătâng dintre toți — ori și cât m'ași ascunde. Sunt atât de nătâng — încât nici nu mă revoltă noaptea aceasta pierdută și slăbiciunea sufletului meu, și ruina voinței mele, și pustiul minții mele. Și scriu aici — în loc să mă biciuesc și să mă purific. Sunt desgustat de tot, chiar și de durere. Căutam durerea trupului. Acum...

Și nici nu mi-e somn. Și nici nu pot citi.

Ceiace înseamnă că sunt imbecil.

MIRCEA ELIADE

Prietenul cu ochii verzi

Un vânt cu unduiri lascive a aruncat pretutindeni sămânță de iubire.

Pe terasă era potop de lumină.

Un cais a tremurat în soare, și a izbândit din iubire rod, și apoi și-a risipit cununa de flori și ultimul val de parfum.

Râul fluidic topaz de lumină, oglindea pe malul din fața noastră verdele crud al sălciiilor bătrâne și argintul soarelui cădea peste lume, ca râsul unui copil.

După amiază târzie. Umbrele își întindeau molatec trupul peste lumină.

Prietenul meu cu ochii verzi era trist. Pe fața lui vremea dăltuise adânc o melancolie fatală și fără mlădieri de gânduri.

Primăvara goală și indecentă se arăta tuturor, se dăruia râzând și îi prindea leneși pe toți în brațe albe, trezind din adâncuri gânduri îndrăznețe ce nu se puteau mărturisii.

— Prietene de ce ești trist?

Mă privi. Un străin pe care nu l-am înțeles. Îmi șopti:

— În primăvara asta, ca și în alte dăți, râde soarele de noi... Râde soarele de noi...

Eram amândoi pe terasă, dar privirile noastre nu s'au întâlnit. Incovoiați purtam în spate povara orașului. A orașului cu străzi de piatră și cu grădini zăbrelite. Cu cântece de paradă și înfrângeri fără glas. Cu țipete de sirene și plâns curtezan fără de noroc.

Nu m'am uitat la el, dar îi vedeam ochii lui verzi. În ei erau nemișcate și stranii apele morții.

Nu l-am mai întrebat nimic. De ce l-ași mai fi întrebat? Oamenii dau cununii de flori morților. Cine a spus că primăvara nu ne e dată ca să murim ucigând sufletul din noi.

O, are dreptate prietenul meu. Sufletul nu e de natură divină. Ca o buruiănă crește din gunoi. Se înalță din durere, iar în belșug moare.

Nu l-am mai întrebat nimic. Trebuia să-i las întreagă bucuria omului, care naide, cu voluptate, încet ca să simți moartea care vine clipă cu clipă și pătrunde ca o esență de otravă scursă din trupul unei toamne bolnave și târzii.

Departee gema orașul ca un animal obosit. Într-o grădină publică cânta o fanfară.

În primăvara asta soarele într'adevăr râdea de noi. Și'n râsul de argint al soarelui, pe terasa stropită cu petale de cais, mi-am adus aminte...

Nu de mult. Într-o zi cu stingeri arămii de Octombrie și cu ceruri limpezi și vinete ca lumina ochilor femeilor din nord, priveam cu prietenul meu aceleaș ape. Pădurile de sălcii plângeau cu frunze de aur și păsări sălbatiche fâlfâiau în larg, duse de neliniștile morții.

Nu de mult... În decorul smălțuit cu melancolie soarelui de toamnă, ochii îi ardeau cu luminile limpezi încă, și sufletul lui mai avea cadența elegantă a unui vers Alexandrin.

Îmi spusese:

— Am istovit în mine toată vraja. Amurgurile și femeile nu mai îmi sunt izvor de neliniști. Trecutul e gol și impudic, fără estompa anilor și fără regretul luminilor ce se sting. Am ars scrisorile de dragoste. Era în ele prea mult căutarea unui cuvânt și prea puțin din răzvrătirea care a fost.

O femeie coaptă ca o rodie și parfumu-

mată ca un vis oriental, nu-mi scria decât de minunea unui drum al dragostii printr-o pădure de stejari, iar alta nu-mi amintea decât dimineața aceea, în care văzându-mă și-a dus la buze un trandafir însângerat...

Am iubit, sau am vrut să iubesc!

Dacă plângându-mi bărbăția înfrântă și ostenită pentru că a cerut prea mult, înseamnă iubire, atunci am iubit. M'am cutremurat în fața femeii goale și mi-am impus lângă ea extazul așteptării, ca să prindă rădăcini adânci dragostea. În fața trupului ei gol inima îmi spârgea pieptul de dorință, și mintea se străduia să găsească tâlcul focului aprins de oameni în temple la picioarele chipului ei de piatră.

Am cunoscut la început numai femeii goale. Sâni avizi de voluptate mă cheamau să-i strivesc în străngeri de o clipă. M'au înlănțuit numai mâini învățate să trezească din somn bestia care doarme în sânge și m'au sărutat numai buze, cari aveau mustul și aroma merelor coapte.

Am cunoscut trupul omenesc în toate svârcolirile lui. Așteptând, așteptarea a dat ochilor mei o nemișcare stranie. Imbrățișând, am rupt cu râsul voluptății nervi de femeie. Sărutând, mi-am pus într-o sărutare toată dorința trupului, și toată cadența trufașă a sufletului meu de stăpân. Iubind, ca să mă desăvârșesc în moliciunea nervilor descordați, am purtat în gândurile faptului împlinit numai ură, izvorată din prea repede trecere a minunatei clipe.

O amărăciune fără asemănare am simțit în cele din urmă.

Mi-am despicat sufletul și mi-am privit măruntaiele trupului. Și'n sufletul meu, am văzut cum creștea mare, imens și stăpânitor alt suflet, și'n trupul meu am văzut urme putrede de păcat...

Odată în zori de zi... Albăstrui și limpezi cădeau luminile răsăritului de toam-

ună pe ferestrele caselor burgheze, acolo unde se odihnea desfătarea măsurată a burților săturate, acolo, unde plângea în picur de clape și în ritm de romanță vre-o fecioară palidă. Acolo, unde gândurile n'au îndrăzneală, fapta n'are voluptate și visul e fără orizont.

Era în zori de zi. Pașii mei pe caldarâm răsunau rar. Un vânt răcoros îmi răscoli sângele tâmplelor. Purtam pe buze amarul buzelor arse. Trăisem în noapte gânduri fără stăpân, fapte în jurul cărora muștrarea semenilor de târcoale, și visuri cari râdeau de zodii.

M'am oprit. Frunze veste de cădeau din copaci. Porțile erau zăvorite. Căinii mă lătrau dușmănoși.

M'am oprit. În fața mea era o fereastră. Pustiul cu ochii zgâiți veghea sub o poartă.

Înăuntru era liniște. Liniște. Dar cineva veghea. Cineva aștepta. Am văzut ochi de femeie. Ochi care plâng, care așteaptă. Ochi de mamă și ochi de amantă.

În mintea mea de o dată s'a năruit judecate, și m'am cutremurat.

Am vrut să râd. Am vrut. Am deschis gura să hohotesc, să-mi bat joc de lumea asta cu burta sătulă, care cântă romanșe, care crede în poezia luminii de luna, în parfumul feciorelnic al florilor de lămâiță și în neprihănitul cântec de leagăn. Am deschis gura să hohotesc, dinții mei s'au rânjit spasmodic, — dar am plâns.

Am plâns, dar nu știu de ce. Mintea mea nu a vrut să mă lămurească și nu e găsit tâlc tristeții. Nici odată nu m'am căit de faptele mele și muștrarea nu am cunoscut-o. De ce am plâns? Plânsul mi-a venit ca o ploaie furtunoasă în miezul unei zile calde de vară. Am rămas apoi fără doruri și fără zăre în drum.

Am simțit apoi, ca melodia unui psalm o purificare a întregului meu ius.

Nu am mai dorit femeii goale. Trecuse ca un nor, peste mine, amintirea bătrână a sângelui primitiv. A venit, în care iu-

Reîntoarcerea

CUM AR SCRIE ION PILLAT

La tine vin, Florico, eu cel de-odinioară...

Când umbre mari pe dealuri cu-amurgul se întind

La tine vin, Florico, pământul să-ți colind,

Dar unde-i măgarușul și vechea-mi cărucioară?

Culeg numai pustiul în vie și pe drum

Cu teamă și cu jale de locuri dragi m'apropii

Și nu mai cântă cucul ca'n vreme în Valea Popii

Și Argeșul e parcă mai turbure acum.

Gopacii par în codru coloane în tunce

Sitarii slove negre pe cerul palid scriu

Și simt, Florică scumpă, simt astăzi prea târziu

Ce mare-mi fuse vina plecând de lângă tine.

Nu trebuia, Florico, sihastră să te las.

Azi viața ta apusă mă strigă și mă cere

Și'n suflet durerosă se stinge în tăcere

Plângând doar cu ecoul ce nu mai are glas.

birea se săvârșia sub baldachinul albatru al cerului instelat și în simfonia minoră a pădurii. A vremii, în care iubirea nu se ascundea pudică sub foșnet de mătase și între patru ziduri de casă, a vremii fără rușine de coapsele descoperite ochilor, și fără taina păcatului săvârșit.

Apoi voluptatea iubirii libere s'a stins. Revenirea străbunilor îndepărtați, a fost o trecătoare amintire a trupului, în tocmai ca în scoicile păstrate în budoare, murmurul de odinioară al talazurilor mării.

În sfârșit a obosit în mine senzația nestăpânită, și am intrat încet, încet în făgașul banal al bucuriilor omenești.

Am început să iubesc în sensul comun. M'au înfiorat ochi luminoși de fecioară, buze nesărutate mi-au trimis parfumul și am tresărit gândindu-mă la nevinovatul trup alb, care neiscusit și tremurător în patul primei nopți, va aștepta să se ascundă rușinat de sărutările ce mi le vor îngădui rosturile oamenilor.

Într-o seară mă plimbam cu iubita pe bulevarde. Undeva înfloriseră teii. Lună plină. Prin balcoane și în grădini oamenii trăiau vrăjita liniște a serii. Adolescenții cântau în coruri și fetele ascultau visătoare. Plutea un suflet senin peste piața înserării.

Eram tulburat.

Mi-am întrebat iubita :

— Știi tu de ce ne iubim ?

Senină mi-a răspuns :

— Nu. Dar te iubesc.

— Te cred. Dar teii nu vor fi veșnic înfloriți, serile nu vor fi veșnic senine și adolescenții, băieții aceia cu privirile limpezi, nu vor cânta totdeauna atât de frumos...

— Eu te voi iubi și atunci.

— Vom îmbătrâni.

— Vom avea amintirea clipei din seara asta.

M'am intristat și ca o pasăre cu aripile fulgerate n'am prăbușit. Da, viața e o amintire, e totdeauna, totdeauna amintire. Numai atât...

Aceasta fu povestea ce mi-o spuse, odată, mai de mult.

Azi prietenul era singur.

Primăvara goală și fără rușine trecea pe lângă el privindu-l în nemișcarea ochilor verzi.

Nu știu cum i s'a sfârșit iubirea. Nu știu când s'au scuturat teii. Nu'l pot întreba.

Pe terasă soarele hohotea de râs. Era o mare de lumină de argint.

Râul, topaz fluidic oglindea pădurile de sălcii și curgea liniștit.

LIVIU OPRÎȘ

Brăila, 1927.

Bibliotecile sătești

CAMIL PETRESCU

Aflu din „Banatul” revista dela Timișoara, frumoasă tipărită și căreia poetul A. Cotruș caută să-i inspire un suflu de artă câteva lămuriri despre „Asociația Culturală din Banat”. Aflăm astfel că asociația, de sub președenția activului profesor dela Academia comercială din București, d. Em. Brancovici, a ținut prin membrii săi un mare număr de conferințe, a înființat biblioteci pe lângă școlile secundare (12 biblioteci secundare) și prin numeroase sate bănățene (peste 150 de biblioteci sătești).

Numai, date fiind priceperca inițiatorilor, că bibliotecile au fost frumos înzestrate, cu cărțile cele mai indicate și așa oragnizate ca să fie oricând la îndemâna cititorilor.

Căci să sperăm că timpurile s'au mai schimbat. Imi aduc aminte ce însemna pe vremuri „biblioteca” internatului Sf. Sava. Multă vreme am fost intrigat de cuprinsul unui înalt dulap, închis ermetic și proptit de unul din pereții sălii de apel. După trei sau patru ani de viață în internat, am văzut într-o după amiază un pedagog căutând ceva în rafturile dulapului și am descoperit cu prilejul acesta că acolo era o bibliotecă. L-am rugat să-mi dea și mie un catalog, ca să-mi aleg o carte. Mi-a dat cheia : alegeți ce vreți ; pe urmă închideți și adu-mi cheia. Să nu uitiți deschis“.

Bunăvoința n'ași putea spune că-i lipsea pedagogului nostru cu ochelari și veșnic cu pardsiul pe umeri, dar de ales cărți era ceva mai greu. Raftul de sus era plin de cărți noi și frumos aliniat : vre'o zece douăsprezece volume masive pe hârtie velină : „Proverbele Românilor” de Iuliu Zane. Pe urmă o mulțime de cărți donate, probabil direct de autorii lor : „Contribuție la problemele monetare” de Iosifu Marinescu ; „Mănăstirea Probata și împrejurimile ei” de nu mai știu cine, vre'o trei patru volume de d. Pop-Florantin, două teze de doctorat în medicină, câteva numere desperechiate din „La grande Encyclopédie” un însemnat număr de „opuri” istorice, etc.

Eram copil și asta-i imagina pe care o păstrez și astăzi despre o bibliotecă secundară.

Un confrate povestea aiurea ce era biblioteca sătească din satul lor.

Un dulăpior cu ușa de sticlă. Înăuntru volume cărora nu li se puteau citi decât cotoarele ; dar autorii și operele erau tot atât de mult din marea literatură, singură vie și atrăgătoare cât erau cele din biblioteca internatului. Și dacă ar fi fost numai atât. Dar dulăpiorul era închis cu două lacăte, cheile erau la d. secretar al comunei, care era indignat când i se cerea vre'o carte : să se fure cumva sau să se piardă ? „el e răspunzător ?”

Nădăduesc că nu asta e soarta bibliotecilor din toată țara. E adevărat că nimic nu e mai dificil de cât de alcătuit o asemenea bibliotecă : trebuie să cunoști bine toată literatura, să cunoști și psihologia celor cărora te adresezi. Trebuie să știi să dozezi autorii și diversele preocupări. Să „unești utilul cu agreebilul“.

În alte țări există legi speciale pen-

tru alcătuirea bibliotecilor. O instituție specială furnizează asociațiilor culturale cărțile de care are nevoie ca să-și înzestreze bibliotecile. Și se respectă anumite criterii.

S'a vorbit și la noi despre o lege a bibliotecilor. Se plănuia înființarea a zece mii de biblioteci populare, cari ar fi centralizat fondurile culturale ale comunelor, băncilor și societăților industriale (obligate prin lege să aibă fonduri culturale). Ar fi fost și un deuseu pentru literatura românească (aproape 10 mii de exemplare tiraj asigurate autorilor care ar fi îndurat rigorile unei selecții).

Era un gând înțelept care nu știm dacă se va realiza vre'odată.

Bibliotecile cari se deosebesc atât de mult între ele, bibliotecile cari pot fi niște organisme vii sau dimpotrivă rafturi moarte, vor continua să fie formate, după capriciul întâmplării și mai nou încă : după priceperca celor străini de inima cărții. Nu s'a scris la noi nimic despre cel mai bun mod de alcătuire a unui mănunchi folositor de cărți, ministerul nu s'a preocupat un moment de această vastă operă menită să continue și să întregască școala. Nimeni nu înregistrează, nu controlează, nu comunică nimic în privința bibliotecilor din țară, deși nimic nu ar fi mai indicat ca un buletin al lor, menit să ne arate cât sunt, cum sunt alcătuite, dacă au inventar, și cum funcționează. Când sunt inspectori, la toate ministerele și pentru frunzele tăiate de câini.

CAMIL PETRESCU

STAVRU TARASOV : CAP DE FEMEIE

REPORTAGIU PSIHOLGIC

Broderiile
ultimei sfinte

D-l Léon-Paul Fargue dedică lui Paul Valéry un articol curios: „Broderies”. (N. R. F. Iunie).

D-lui Fargue nu-i mai place pictura, nu pentru altceva decât pentrucă e făcută pe cartoane murdare, cu culori cleioase, care mânjese chiar mâinile.

E, cel puțin, interesantă această judecată. D-l Fargue își zice că a alege între a fi și a trăi e inutil. (De sigur, de vreme ce ești trăind și trăești fiind). D-sa însă nu trebuie scrutat. Logica este ca dinamita. Distruge orice frumusețe existentă. Cine blastămă natura, aruncând în ea cu dinamită? Nu vom întrebuița, așa dar, logica citind pe Léon-Paul Fargue, scriitor recent omagiat.

D-sa scrie următoarele: „Dumnezeu îmbracă mai bine. Totul a fost făcut mai dinainte și mai bine, cu aer, lumină, magnetism terestru; cu muzica sferelor, care nu este aceeași și care mă tulbură într'altfel dimineața și seara”.

Și acest om, care la început scria „Je ne peux plus supporter l'art des hommes”, pentru a ajunge în mod firesc și inevitabil la opera dumnezeiască, găsește, totuși ceva omenesc care să-l pasioneze: broderiile Mariei Monnier.

Într'adevăr „coup de theatre” a la André de Lorde! Că Marie Monnier cu țesătura ei l-a vrăjit pe d. Fargue, nu mă miră. Mâna de femeie știe deopotrivă de bine să mângâie, să înșele și să toarne otrava. Nu vă face impresia că d-l Léon-Paul Fargue ar vroi să procedeze altfel și că numai timiditatea îl silește să facă o astfel de critică, lipsită de proporții?

Înțeleg, de pildă, pe Jean Cocteau, când își propune să vorbească despre „Teatrul grecesc”, să scrie următoarele: „Décirer ce piège serait malaisé. D'abord qui l'a vu? Personne!”

Dar nu înțeleg apropierea de Dumnezeu, de supranatural; hotezul minunilor extracosmice, ridicarea suprapământeană a Mariei Monnier, petrecută în zilele noastre, când broderiile pot să ne strice vederea, deprinsă să contemple din avion: oceanul; din automobil: ceața stâlpilor de telegraf, suprapuși de viteză, din goana armăsarului pur-sânge: bețele albe ale hipodroamelor.

Chiar dacă broderia s'ar apropia de poezia pură, articolul d-lui Fargue păcătuiește față „de divină proporție”. Deaceia Paul Valéry nu va fi prea bucuros citindu-l. Marii scriitori, ca d. Fargue, au nevoie, din când în când, de lunete precise.

Léon-Paul Fargue a nimerit cu privirea, din greșeală, într'un chromoscop.

Marie Monnier, fiica lui Dumnezeu, a avut probabil senzația unui cutremur sau a unui cataclism de cale ferată când a citit în „Nouvelle revue française”, ridicarea ei la ceruri.

Încă toropită, și-a dus aminte de vorbele lui Joseph Delteil: „Hors de la terre, point de salut”.

PETRU COMARNESCU

Comtessa de Noailles

Copila a Eladei visătoare, ce-și leagă mîntea ei aprinsă în vraja legendelor orientale, ușor atinsă de nostalgia meridională a poporului român, prin cornuri aurii revărsă simfonia tragică a vieții omenesti.

Dar poemele C. de Noailles nu poartă nici cătușele Parnasianismului analitic, nici efigia alegorică a simbolismului ideologic, ci arta sa poetică, are ca inspirație o narcotizare păgână, rededeptând astfel inhalările Pytiei în delir. Comtessa de Noailles, rechemă un păgînism etern.

Nu un zeu ci o complexitate de divinități brăzdează grădiștile și câmpurile înflorite. Deci Musa poetei noastre este o nimfă împodobită cu frunziș și brandafiri cari alcargă dela umbra dulce a arborilor la lumina vie a soarelui, împrăștiind răsunelul unor cântece pierdute. Din cântecele C. de Noailles se distilează voluptăți nebune, aprinzând o întreagă lume de simțiri.

În adevăr, C. de Noailles ne duce din comoară în comoară, care ne înarmurește. Fiecare poezie ne oferă orizonturi nevăzute, emoții neîncercate, acordul silabelor, constituind o sărbătoare perpetuă a auzului, bogăția imaginilor o sărbătoare perpetuă a văzului.

În mijlocul acestei rătăcirii pasionate dealungul naturii variate spiritul dornic de reverie, întâlnește accente duioase ale unui amurg tainic, care-l potolește, îl liniștesc aruncând un decor de pace și seninătate.

Poezia C. de Noailles oscilează deci între exaltare și meditație.

Străbătând muza C. de Noailles în „Le cœur inoubliable”, „Les éblouissements”, „Poème de l'Amour” suntem izbiți de cântările pădurilor și ale florilor, cari cu un entuziasm plin de tinerețe împrăstie întreaga exuberanță sufletească.

Dar în acest decor de feerie, printre frunzișul și pașițele îmbălsămate de mirese în care poeta ne conduce cu firul luminos al imaginațiunii sale neînfrante, suflă din când în când un vânt rece, care anunță, că a început toamna în sufletul ei.

Nimfă îmbătată de lumină C. de Noailles alcargă după mirajii și flori dar în „L'honneur de souffrir”, în fața tăcerii crepusculare se oprește, orgia de culori este slăbită, o tristă reverie se așterne, fășii de umbră, cuprind întreaga poezie, care-i aduce consolare:

J'ai composé dans la souffrance

Dans la funèbre passion

Des poèmes sans esperances

Ils sont ma consolation.

(L'honneur de souffrir pag. 168)

În aceste poeme, poeta nu se mai aruncă în acea cursă nebună după iluzie ci stă și ascultă suferă și plânge, urmărește ideea morții unde în imagini funerare, o descrie ca un absolut dezastru.

O corps désagrégés, o confuses prunelles

La trahison de croire à votre éternité

Je refuse l'espoir, l'attitude, les ailes

Mais étrangère au monde et souhaitant

le froid

De vos affreux tombeaux, trop bas et

trop étroits.

J'affirme recherchant vos nuits vastes

et saines

Qu'il n'est rien qui survive à la chaleur

de veines”.

(L'honneur de souffrir)

Volumul „Les vivants et les morts” se deschide prin cel de poeme de dragoste, încoronate de cea mai fantastică imaginație, exprimând o adâncă durere, când poeta gândește o clipă la viață și gloria efemeră.

Qu'ai-je à faire de vous qui êtes
éphémère

Trop douce matinée.

Dintr'o plăcere vanitoasă aproape, identifică ființa dispărută cu întregul univers muritor

Je ne peux plus savoir

Si c'est vous ou si c'est l'univers qui me
manque.

Poeta scăldată în paganism caută un sprijin întinzându-și brațele în spre forța divină.

„Je vous nommerai Dieu”.

et je vous tends la main”.

Păgînismul este însă încrustat adânc în ființa ei, așa că nici nu vede pe acest D-zeu, care fiind de altă natură nu-l înțelege. Atunci disperată strigă:

Mais je ne vous vois pas,
o mon Dieu, et je chante,
A cause du vide infini.

În fața mormintelor unde zac ascunse ființele scumpe, poeta noastră, își îndreaptă eugețarea în spre problema morții. Dar această problemă, nu poate converti păgînismul la concepția nemuririi spirituale. Credința continuă a fi insuflețită de o boare a antichității, privește moartea ca o prăbușire în neant și nici o doctrină mistică-filosofică n'ar putea aduce o mângâiere sufletelor îndoliolate.

Ea manifestă strigăte de revoltă, contra naturii care sub aspectul unor mișcări statice și dinamice, deslănțuite cu indiferență, dansul vieții și al morții:

Hélas! il pleut sur toi par de là,
les faubourgs

Dans le froid cimetière où languit
tout amour.

Il pleut Moi je suis là sous
un abri de toile

Dans un jardin d'été
au près de ma maison

Moartea gzdii universul, de oarece este ancantizarea ființei omenesti, dar poeta își imprimă o viață nouă. Deci un nihilism stoic este fondul caracteristic al gândirei sale.

„Volupté: pleurs, sanglots, abîme,
bonne morts!”

Puis le digne retour a la calme surface
De l'univers sans but, où tout unit

et vous lasse

Sauf l'étrange plaisir dont l'humanité
sort...

Accastă idee de nihilism se îngăună când cu melodia simțurilor turburate, a beției dureroase de pasiune, de remuşcare, evocând parcă o dramă Euripidică, când cu accentele tragice ale Destinului îndepărtat evocând o dramă sofoclică.

Despre morala lui A. Gide și influența sa

O bună parte din opera celebrului eseist este închinată ideilor ce pretind că ne apropie de adevăr și virtute, deci e o oportună o înfățișare a lui Gide în atitudinea de moralist.

Louis P. Quint, într-unul din articolele consacrate lui Gide în „Nouvelles littéraires” spune de acesta: „ausi n'est-il pas un philosophe, mais un moraliste religieux”. De altfel Gide însuși își mărturisște aplecarea către ideile morale, afirmând în „Incidences” (53): „A vrai dire les questions politiques n'intéressent moins et me paraissent moins importantes que les questions sociales; les questions sociales moins importantes que les questions morales”. Și mai înainte de a arăta felul în care vrea să schimbe morala lumii, menționăm că el privește pe mulțime cu neîncredere și sarcasm — atitudine pe care au avut-o de altfel și scepticii moralști francezi din sec. XVII, care amintește versul lui Horațiu: „Odi vulgus profanum et arceum”. Făcând o deosebire vădită între public — care înțelege arta și mulțime, Gide spune la adresa celui din urmă reamintindu-ni-l pe Rousseau: „Rennis, les hommes perdent ceux qu'ils ont du précieusement personnel, formant un tot monstrueux”; „a simpatiza cu mulțimea înseamnă să decazi”, spunea el în „Pretextes” (128). Dramaturgii de azi au uitat să disprețuiască în deajuns publicul care trebuie să iasă întotdeauna bătut și mulțumit (Id. 30). Ca lămurire, Gide spune că zicând mulțime, s-a gândit la mulțimea de burghezi. Asemănător lui Max Nordau scepticul Gide devine cinic spunând: „Convenționalul este marea susținătoare a minciunilor”.

În sfârșit morala sa se împarte în două: cea care se adresează vieții, mo-

ravurilor și cea care se adresează artei.

Istorsindu-ne convorbirea lui cu un german, Gide o crede de „un oarecare interes psihologic” și ne spune cum convorbitorul său avea cultul minciunii, și că închisoarea i-a slujit să-și piardă orice scrupul. În „Nouveau Pretextes” vorbind de relele moravuri ale lui Wilde spune că le afișa „eu îndrăzneală, cu cinism și cu afectajie”. Aceleași moravuri — homosexualitatea — după ce sugerase poligamia, vorbind de personagiile superioare din Dostoievski — sunt predicate de Gide cu tustrele atitudinile menționate, în cartea sa „Corydon”.

„Această carte nu combate decât minciuna” pretinde Gide care răzucind — crud — pe toate căile sofistice și speculând citatele cari i-au convenit, ajunge la „veridica” formulă că „la nature ne dit pas féconde, mais jouit” (!)

Ca probă de asprimea moralei sale amintim că Gide reproșează literaților că în artă spre a respecta pe copii micșorează pe maturi și susține să nu se stabilească regulile generale după cei slabi. El combate pe Remy de Gourmont care spune „dacă păcatul nu ar fi existat trebuia să-l inventăm”, dar atunci pentru ce același Gide nu dojenește pe Gautier pentru că e imoral, ci contrariu, pentru că a zugrăvit imoralitatea mai proastă și mai plictisitoare decât virtutea (!) „Pentru ce scrie „L'imoraliste?”.

În privința sincerității în artă el afirmă că Renașterea a constrâns pe artistul păgân la aparența catolicismului și deci „C'est aux plus hypocrites époque que l'art a le plus resplendi. Le devoir du pu-

blic est de contraindre l'artiste à l'hypocrisie 2)“ și mai departe: „l'oeuvre d'art est une flatterie”. Chiar dacă există sinceritatea ca trebuie să fie arătată de artist ca o prețiozitate și invers. În rezumat, Gide face elogiul minciunii — începând dela convorbirea cu germanul până la sublima artă... Și după predicarea ipocriziei la artiști să vedem ce calități trebuie să aibă după Gide, omul mare?

Vorbind de epilepsia lui Dostoievski pe care însuși autorul rus o credea revelatoare de gânduri mari și deci putea da o superioritate suferindului, Gide formulează „legea” că numai din dezechilibrul psihologic pot naște marile reforme morale, exemplificând cu epilepticii Mahomet, profeții lui Israel, Luther și Dostoievski, și cu nebunia lui Socrate, Saint Paul, Pascal, Nietzsche și Rousseau.

Vedem deci elogiul nesănătății și al degenerescenței fără să se menționeze calitățile cari trebuiesc să compenseze. „Dacă Grecii nu înmăară printre artiștii săi nici un Spartan, nu este cauza în faptul că ei aruncau în prăpăstii pe copiii infirmi?” întrebă triumfător Gide. Tot așa de cronat, vorbind de Baudelaire, generalizează opinia că orice autor mare trebuie să aibă ca temei „Le malsain” (Id. 139).

În privința religiei de care face caz când nu e ateu interpretează un pasaj din Evanghelic. „Celui qui veut perdre sa vie la sauvera” și după el putem „vou” să facem crime, să înotăm în viții și totuși vom obține Paradisul... pe al lui Gide — poate.

În sfârșit, gestul gratuit ridică orice responsabilitate. Ideile sale vii și vinovate pe cât de nestatornice se adresează în special tinerilor a căror vârstă carac-

1) Incidences, 94.

2) Nouveaux pretextes, 59.

J'ai ce soir entendu les appels du hautbois
Il surgit du Destin, assuré triste
et droit
Il ne dit pas pour quoi, il ne dit pas
pour quand.

Prin urmare C. de Noailles desprinsă de orice irăurire literară, ea pătrunde în intimitatea sufletului său unde prin galerii nitate glasuri atavice duc departe ecoul unor harfe coliene adormite de-a lungul veacurilor.

Lipsa unui obiectivism clasic și afirmarea puternică a individualismului — o aruncă într'un lirism nou, pe care-l creiază un lirism ce reamintește un romanticism Nietzscheano-Dionisiac.

Musa contesei de Noailles se desprinde din sânul religiei bahice, iesă învingătoare în luptă cu viața, care poate ar fi încercat să-i sfarme lira, dar ea triumfătoare smulge pana și se încoronază pe ea însăși.

Univers les coups de dés
Ont frappé et vaincu ma vie
— Mais ce qui fut reste existant
J'ai fait lutter d'un coeur constant
Ma force avec l'onde et ses voiles.

BÉRAPHINK ANKNER

LUCRETIA MIHAILESCU
(Sfârșit de pagină)

Ce-a scris poetul D. Anghel?

IV. Incheero

Ultimul articol ne-a pus în fața unor noi colaboratori (V. Eftimiu, I. Oncescu) ai lui D. Anghel. De-aici o caracteristică a acestui talent care simția nevoia unor astfel de întregiri artistice. Se pare, însă, că numărul lor a fost cu mult mai mare. Într-adevăr — volumul „Poezii” pe care ni l-a oferit decurând editura „Cartea românească” se remarcă — din acest punct de vedere, prin :

7 poezii, datorite celei mai însemnate colaborări — aceea cu Iosif, nepublicate încă ;

alte 3 (Halucinații, Vezuviul și Orgoliul) terminat prin colaborarea d-lui Leon Feraru

Un amănunt : aceiaș editură ne promite întreaga operă a lui Anghel în 5 volume, în următoarea ordine :

1. Poezii — apărute în 1924 ;
2. Proză ;
3. Teatru ;
4. Traduceri ;
5. Calcidoscopul ;

neapărute, deși — deatunci — au trecut aproape 3 ani. Ne'ntrebăm : ce va fi intervenit oare în măsură să stânjenească o atât de eroică și salutară hotărîre ? E cineva în măsură să ne răs-pundă ?

Volumul apărut cuprinde :

- a. În grădină ;
- b. Fantazii ;
- c. Inedite ;
- d. Traduceri.

Pe când celelalte ?

• • •

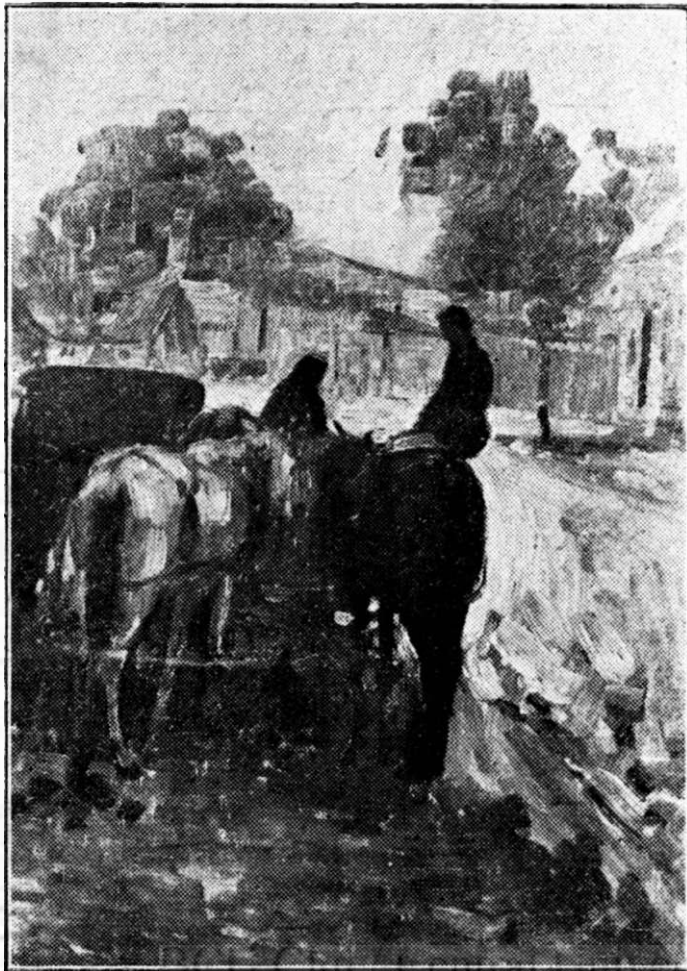
Nu știm însă dacă aceste volume vor încușa și opera nepublicată a poetului, desigur, destul de bogată și de serioasă. Cel apărut ne îndreptățește s'o credem.

Ceva însă nu se va putea, în nici un caz, publica : manuscrisele care au ars cu ocaziunea incendiului Louvrului : o dureroasă lovitură dată scrisului românesc.

Un ultim cuvânt în legătură cu literaturile din care a tradus Anghel : Scandinavă (Ibsen) ; germană (Italm) ; franceză (Caillaud și de Flers, la Fontaine, J. Moréas, Arany ; Jean Ricard, H. de Régnier). Din aceste din urmă traduce împreună cu I. Minulescu — poezia „Orăș francez”.

O notă nouă și personală este atracția acestui suflet pentru motivele sudice pe care le culege din poezii culți (J. Moréas), dar mai cu deosebire din producția sănătoasă a marilor artiști poporani : sufletele anonime. De-aici predilecția lui Anghel pentru motivele : cehe, spaniole, italiene, grecești, etc.

PAUL I. PAPADOPOL

PAUL MOLDA : LA TARG

teristică prin dezechilibru inubește nestabilitatea.

În adevăr, Gide a voit cu tot dinadinsul să influențeze mai ales tineretul și convingerea sa e că influența e un bine atât pentru scriitorii mari pe cari îi umanizează, cât și pentru cei mici pe cari îi înalță și știe că oamenii mari e fatal să influențeze. Mabroux îl numește conducător de conștiințe.

Făcând apologia acelor pe care ține să-i facă sateliții săi, Gide exagerează calitățile tineretului, dar când contrazice pe tinerii tradiționaliști, noi ne convingem că după cum lauda antichitatea numai intrucât e ipocrită, tot astfel laudă din tinerețe numai hazardul, riscul. Nu atât din modestie, care pretinde el, îl face cel mai însemnat reprezentant al clasicismului de azi — cât din prudența lui caracteristică de protestant, datorită căreia își înfățișează multe idei în mod învâluit, discret, indirect, prefăcându-se că șovăiește, Gide nu adoptă activitatea ei pasivitatea care îndeamnă pe alții la lucru. Această inactivitate prefăcută este deci încă un truc pe care l-a adoptat în favoarea influenței pe care vrea să o aibă ideile sale.

Scriitorul acestor rânduri a simțit adesea desgustul pe care-l provoacă solzii unei reptile când a vrut să-și apropie sufletul moralistului Gide spre a-l înțelege mai bine.

Vizitatori ai unui nemărginit muzeu sub-pământean înzoronat cu toate lucrurile îngrozitoare și cari nu pot fi uitate, noi căutăm scara pipăind pereții întunecați, simțind o sete arzătoare de

albastrul cerese și de verdele câmpurilor.

Avem impresia că Gide a vrut să facă operă de moralist și din cauza demonului contradicției care îl obsedează, a devenit imoralist.

E poate din frica să nu se mărginească într-o singură formulă cauzată din dorința vastității de orizont, sau convingerea că morala de până acum nu va fi cea adevărată și că el poate inventa alta mai bună ?

Sunt capricii de autor care posează în filosof.

Desigur că nu, atâta vreme cât orizonturile sunt încă și mai restrânse dar în domeniul răului, nesănătosului, atâta vreme cât ideile sale sunt repetate neconținut și însoțite de exemple.

Prin „morală” sa, Gide a făcut abstracție de răspunderea pe care o are un autor mare, deși însuși spune în „Prétextes” (58) : „la responsabilité des grands hommes, pour leur plus grand gloire, il faut la croire même la plus lourde, la plus effrayante possible”.

În tot cazul, noi nu putem decât să compătimim pe tinerii cari crezându-se dotați cu excepțională inteligență s'au lăsat influențați de „moralistul” Gide, cu atât mai mult cu cât e scuizabil ca un om cult să nu-și poată crea însuși o direcție morală, dar e rușinos să nu știe să-și apropie cele mai bune opinii ale altora.

D. AL. NANU

INTRE SPECIFIC ROMANESC

ȘI
FUTURISM— Jalnica tragedie a unui june pictor
român —

VIII

Junele nostru prieten pictor, urmează:

...A doua zi dimineață, mare valvă în casa preotului Bumbulescu: Dirigintele poștei comunicase, la ureche, căpitanului Romeo Ionescu-Stop că, fix la ora zece, va trece prin comună, cu automobilul, prințesa **Silvia de Santacosa**, rudă prin alianță cu proprietarul moșiei vecine și — pe cât se știe — deosebit protejuită, în excursia ei prin țară, de înalte recomandări către autoritățile noastre, toate.

Se institui numai decât un mare sfat „politico-strategic” asupra atitudinii ce urma să aibă comun la ivirea acestui puternic oaspe. Chestiunea era destul de gravă: Prințesa **Silvia de Santacosa** nu putea trece prin comună în indiferența autorităților și a populației. Comuna s'ar trezi, peste puțină vreme, cu grele admonestări venite din sferele superioare ale stăpânirii. Dar — și aici zăcea încurcătura — **Silvia de Santacosa** era ruda boierului Manolache și boierul Manolache figura pe lista opoziției.

Firește, nu furăm îngăduiți în importantul consiliu, ce avu loc în casa Sfinției Sale și la care participară — pe lângă părintele Bumbulescu și Stoponel — încă vre'o douăsprezece persoane marcante din localitate, între care medicul plășii, aflat întâmplător în comună, învățătoarea cea tânără, o studentă, suplinitoare, tunsă à la garçon, rochia dea supra genunchilor și ochelari de plajă — și un nepot al cărciumarului, fost locotenent, certat cu justiția militară și acum capul listei, pe care Sf. Sa părintele Grigore o susținea cu fanatică îndârjire.

După terminarea sfatului — (în care vreme doctorul și cu mine furăm sechestrați în sufragerie, în compania a două clondire de țuică și o farfurie de ficaji prăjiți) — părintele Bumbulescu veni să ne prezinte protipendada și să ne pună la curent cu hotărârile luate.

— „Ne-am socotit... zise medicul de plasă — (o persoană boțoasă, sură și nasul vânat, prevăzută cu tubercule eruptive) — ca prințesa trebuia întâmpinată sivilizat, cu toate onorurile pe care le merita reprezentanta nobilei noastre surori latine se paseste pe teritoriul surorii mai tinere dar deopotrivă de nobila în aspirasiile, idealurile și menirea ei sivilizatoare la porsile orientului”.

Domnul căpitan Romeo Ionescu Stop fu de aceeași părere cu domnișoara învățătoare în ce privește caracterul „artistic-intelectual” care ar trebui imprimat sârbătorii în perspectivă.

— „S'ar cuveni, zise duduia cu ochelari galbeni, să concentrăm într'o sin-

gură producțiune tot ceiace geniul românesc a produs dela Traian până la Eminescu: poezie, dans, muzică, ceramică, țesături, etc... Avem loc destul la școală și nu e greu să improvizăm o orhestră. Plotonierul are un trombon și un clarinet, sechestrare dela o bandă de țigan suspecti: părintele Bumbulescu ne dă pianul, iar eu contribuiesc cu viola mea!

— „Perfect!... un cartel!”... exclamă d. Romișor frecându-și mâinele cu sinceră satisfacție.

— „Bine, bine... interveni sfinția Sa, energic și prudent... din pian are să cânte Lenuța, d-ta domnișoară ai să-i zici din diblă, dar cui îi băgăm trombonul și clarinetul?”

— „Naveți nici o grijă, izbucni d. Stoponel, vădit contrariat în meditațiile lui intime... am aici, la garda secției, doi oameni cari au lucrat astă-vară în via lui Stănică, a majorului dela fanfara regimentului...”

— „Muzicanți?”

— „Nu. În civilitate sunt lustragii — dar asta n'are importanță. La armată nu faci ceiace vrei, ci ceiace ți se ordonă...”

— „Stoponică, taică... să nu ne dai de zmințea cu lustragii tăi...”

— „Nu ți-am spus, părințele, că au fost la majorul fanfarei?... Maică Precistă! Păi, nu știi ce-i așteaptă, pe urmă, dac'or scintii-o?... Născătoare!”

Doctorul ceru îngăduința, care ne fu amabil acordată, să facem o preumblare prin livada din spatele casei. Zăbușeala din sufragerie, duhoarea de țuică și mai cu seamă, acea atmosferă de crâncenă suficiență care stăpânea în societatea preotului Grigore, ne deprimase până la neurastenie. Doctorul, care nu contenise să mă țină în strictă observație, era, mai presus de ori ce, îngrijat de starea sănătății mele.

— „Dragă Vasilică... spuse el într'un târziu, după ce ne așezarăm la umbra unui cais aromat... cam prea zăbovim noi pe mecleagurile astea și, să dea D-zeu — nu cobesc!... dar nu văd deloc cum am putea pleca înainte de terminarea alegerilor. Bieții oameni ne-au bânuit că suntem în călătorie de propagandă — și ne-au defectat mașina. Fiecare își pregătește pielea așa cum îl duce capul. Democrația, democrația de pretutindeni, se apără și ea cu armele pe care noi înșine — cetățenii de orice clasă i le imprimăm și dintre care cea mai frecventă și mai eficace, e lașitatea. Dac'am încerca să protestăm, ar însemna să pășim în rândurile farseurilor — adică, pentru țara noastră, în banal. O împrejurare ne vino însă în ajutor. S'o folosim discret și spornic... S'o folosim cu eleganță: **Silvia de Santacosa** ne va scoate din încurcătura.

Când ne-am reintors din preumblarea noastră prin livadă, marele sfat tocmai se împrăștiase. Furăm întâmpinați la scară de părintele Bumbulescu, Stoponel și duduia Lenuța.

Sfinția Sa ne pofti în odaia mare — (nu fuseserăm încă introduși acolo) — și ne arătă pe masa din mijloc „programa” serbării care urma să se desfășoare peste trei ore. (Erau deabea ceasurile seapte).

I. Ora 10. Sosirea A. S. prințesa...

II. Autoritățile și cetățenii salută demn și respectuos...

III. Fanfara comunală intonează

„Marșul” ocazional, compus de căp. Romeo Ionescu-Stop.

IV. „Bine-ai sosit!” discurs în limba franceză de dr. Iorgu Kalakaky.

V. Prințesa este condusă la conacul părintelui Bumbulescu pentru gustare.

VI. Producție în Sala școlii artistice împodobită: a) „Sentinela” de Vasile Alexandry declamat de locot. în rezervă Gică Dumitrescu, candidat. b) N'am venit la voi la șură” cor mixt. c) Quartes în si major, dirijat de căp. Romeo Ionescu-Stop. d) „Inima unгурului” anecdotă de Th. Speranția, declamată de un elev cl. IV.

VII. Limonadă, siropuri, prăjituri de casă și dans — la discreție.

VIII. Concert la violă de domnișoara Victorie Lăstun — învățătoare.

IX. Ora 11. Discurs de mulțumire și rămas bun pronunțat în italienește de d-na prințesa Silvia de Santacosa.

X. Ora 11.20. Automobilul pleacă în urale și marș, intonat de fanfara comunală.

— Fine —

— „Ce zici colonele?... întrebă S. Sa după ce doctorul cefi cu voce tare, și mai senin ca nici odată îmbelșugata programă...”

— „Prințesa va fi arhimăgulită — răspunse medicul, aruncându-mi pe furis, o privire, care însemna: fii înțelept.

N. N. TONITZA

CONCURS PLASTIC

Pictorul N. N. Tonitza înștiințează pe această cale pe învățătorii, institutorii, profeții, profesorii, părinții — și pe toți cei ce se îngrijesc de sporul sufletesc al copiilor, că rezultatul la al II-lea concurs de desen între copiii ce n'au depășit încă vârsta de 13 ani — se va publica la mijlocul lunii Decembrie 1927. Ca și anul trecut se cer pentru acest concurs lucrări în creion sau în vopsele, făcute numai din imaginație sau numai după natură.

Tot ce va fi copie după pozele din cărți, reviste, jurnale ori cărți postale — sau tot ce va trăda amestecul, în lucru, a unei mâini străine, mai meștere decât a concurentului — se va arunca la coș, ca netrebnică și înșelătoare. Nu se vor premia decât lucrările cinstite executate de mâna naivă a copilului. Trebuie să se înțeleagă odată pentru totdeauna că nu ceea ce e mai „perfect” capătă recompensă, în cazul de față, ci ceea ce răslrânge, mai nemijlocit, sufletul copilului și meșteșugul lui special de exprimare. Concursurile vor fi legate în chip de caiet sau lipite pe un caet — iar nu răsărite — și vor fi expediate între 20 Sept. — 1 Dec. cor. pe adresa N. N. Tonitza, str. Popa-Soare 66, București.

Fiecare caiet cu desene va purta scris pe copertă: a) numele și pronumele concurentului; b) anul și locul nașterii; c) școala la care urmează, d) ocupația părinților; adresa pe care o are acum.

Premianții anului trecut, anume: Dan Dobrotineanu (pr. I, 1500 lei Buc.); Neagu Gh. (pr. II, 1000 lei, jud. Ilfov) și Lemnar Vasile (pr. III, 500 lei, Piatra-Neamt) — (primul de 6 ani și jum., al doilea de 12 ani și al treilea de 11 ani) — sunt rugați a se prezenta și anul acesta la întrecerea pe care le-o înlesnește pictorul N. Tonitza.

Revizoratele școlare sunt rugate să împrăștia cât mai larg această chemare.

ECOURI

REDACTIONALE

□ Comemorarea — la 25 August — a celor două-zeci de ani dela moartea lui Bogdan Petriceicu Haideu își va afla un modest ecou și'n paginile revistei noastre.

Vom căuta să dăm o palidă imagine din vasta personalitate a magului dela Cămpina, al cărui geniu s'a aplicat în toate ramurile științei și beletristicii românești.

□ Din recolta de greșeli de tipar, cu care fiecare număr îmbogățește muzeul tipografiei românești, și dintre cari atâtea le îndreaptă spiritul inventiv al cititorului, corectăm, pentru numărul trecut, următorul rând al „Mențiunilor critice”, pag. 522, r. 19: „De o pasiune cu mult mai interioară”, în loc de „inferioară” — cum s'a cules, caracterizarea lui Mircea Balmus.

VILEGIATURA

Căldurile caniculare din anul acesta, au adus-o, din nou, la ordinea zilei.

Don Quichotte, precât ne spune Cervantes, a pornit în întâia lui expediție, dacă ne amintim bine, „într-o dimineață din călduroasele zile ale lui Iulie”. Să fi încheis înimitabilul romancier, în rândul acesta, chiar tălcul nebunilor celebri lui hidalgo?

Bucureștenii pornesc și ei, odată, cu Iulie, în vilegiatură. Până și scriitorii și artiștii pornesc... la Sâmbăta de Sus. Ceeace nu înseamnă ad *superos*, la zcii de sus, oricât ființa castelului, brâncovenesc, de astăzi, se datorește sfinților din guvern. Vă amintiți că fundațiunea regretatului ministru de domenii, de îndușoitoare amintire, era să-și încheidă porțile anul acesta și că grație mâinii — mai exact — pumnului de fier al d-lui Argetoianu, acest mare amic al artelor, castelul și-a oferit din nou admirabilul par și minunatele pașiști stelare, admirației aleșilor lui Apolone și consorții. Până și disputa referitoare la rațiile pensionarilor s'a sfârșit cu bine. Am văzut câțiva dintre fericiții castelului de Sâmbăta, după o lună de vilegiatură. Nu mai grași — doar nu în grăsime stă binele — și-apoi grăsimea apasă inima — dar mai sănătoși, arși de soare, cu ochi vulturoști, cu regretul doar că a fost prea scurt și că, oricâte dezavantajii, natura lăsată de D-zeu e superioară celei de pe pânza de cinematograf, singura natură liberă cu care-l poate grafifica, pe scriitor, pe artist, Bucureștii.

Să nu ziceți: Cișmegiu, Șoseaua, Parcul Carol. Scriitorul și artistul n'au când să le vadă. La șosea se merge cu mașina, la Cișmegiu se umblă, pe lac, cu barca și nici aici, nici acolo, nu se câștigă pâinea. Cunoșc scriitori și artiști, cari au muncit anul întreg. În nădejdea unei vilegiaturi de repaos, de sănătate și care ajunși în pragul mult așteptat, au rămas să aștepte vara ce va să vină...

Ministerul artelor se reorganizează. Direcția literelor, imitând pildele străinătății are de gând să înstăture burse de voiaj. Paul Morand va întâlni în viitoarele-i peregrinări, confrăți români. N'ar fi o idee, dacă, paralel cu voiajul creator, direcția literelor s'ar ocupa și cu vilegiatura recreatoare?

Iată un subiect care necesită urmare.

STUDENȚII

Ultimele congrese studentești, variațiile manifestațiunilor culturale și sportive la care se exercită, cum se spune, viitorii conducători ai statului, subliniază, odată mai mult, simpatia excepțională cu care publicul deobște privește la aceste tinere vârstare ale neamului.

Așa a fost întotdeauna. Publicul a înconjurat, „viața de student” cu un nimf de sănătate fizică și spirituală, pe care ei înșiși, la rândul-le, l-au favorizat, cu deosebită voluptate. Inșă au fost urcușuri, stagnări și coborări în scara acestuia a „vieții de student”.

Nu cunoaștem la noi o monografie a studenției din începuturile ei și până astăzi. Ar fi interesantă. Se știe însă că tot alte au fost preocupările studenților, după epoci, după cum tot altele distracțiunile. Și în această evoluție s'ar citi chiar istoria societății. Ne gândim mai cu seamă la acea epocă să-i zicem sgomotoasă, care, după cât ne dăm seama a cam dispărut și care a fost și în „studenția” noastră, precum, mai ales la germani, englezi și scandinavii.

O corespondență londoneză din „Le Temps”, vorbind de sezonul de Londra care ține dela începutul lui Mai și până la finele lui Iulie, când se încheie Parlamentul și Regele se duce la castelul ducelui de Richmond, pentru cursele de la Goodwood — trece în revistă toate serbările, parăzile, matchurile ce se țin lași. Cu acest prilej amintește de cele două vestite matchuri de cricket ce se dispută, primul, între cele două vechi universități, dela Cambridge și Oxford, încă dela 1827, pe terenul dela Lord's din Londra, și care ține trei zile și al doilea tot la Lord's, între școlile dela Harrow și Eton. Aceste matchuri universitare sunt mai ales prilej de întrecere între toaletele feminine... Ele mai sunt însă și ocazie de rememorări istorice. Altfel erau studenții matchurilor de pe vremea lui Byron, de pildă. O scrisoare a autorului lui „Don Juan” din vremea studenției lui, la Harrow, spune: „Am jucat cricket contra Etonienilor și am fost cu desăvârșire bătutii... În scara acelei memorabile zile, cei mai mulți dintre noi eram pasabil beți; ne-am dus, apoi, cu toții, la teatrul Haymarket, unde am făcut o gălgăie îngrozitoare, cum e și firese când se adună în același loc atâția Harrowieni și atâția Etonieni”. Ceeace nu se mai întâmplă astăzi decât din partea universitarilor de la Cambridge și Oxford, singurii cari mai reeditează petrecerile acestora romantice și byroniene.

Dar iată pe aceeași temă și câteva rânduri interesante, din autobiografia tragicului Strindberg. Sunt din al doilea volum al „Feciorului servitoareii”: „Fermentation” (Povestea unui suflet” (1867-1872) și apărută în traducere franceză la Stock, în colecția Scandnavă, dirijată de Lucien Maury:

„Eram studenți și, ca atare, constituim clasa superioară a orașului unde burghezii purtau porecla disprețuitoare de „brackor”. Studentul era încă în afară și de-asupra legii burgheze. Să spargi geamuri, să strici porțile, să cheltăiești poliția, să faci sgomot pe stradă, să atentezi la proprietatea altuia, toate acestea erau îngăduite, pentru că nu erau pedepsite. În cel mai rău caz, atrăgeau după sine o papară, de când nu mai exista vechea carceră a Castelului.

Chiar serviciul militar îl făceau sub uniformă specială, între studenți, cu privilegiu. În felul acesta studentul era sistematic dresat să devie un aristocrat și să constituie o nouă nobletă după suprimarea nobletii adevărate. Ceeace era crimă pentru „bracka” era joc și glumă pentru student. Pe deasupra, spiritul de corp al studenților era foarte excitat de când cu voiajul corurilor la Paris, unde avuseseră mare succes; la întoarcere fusoseră salutați ca învingători sau triumfători ce reintră în patrie”.

CINEMATOGRAFUL

Aminteam zilele trecute de anchetele ce se urmăresc, multe, diverse, bizare, interesante toate, în presa franceză. Intre altele, astăzi la modă, e ancheta asupra cinematografului. Admiratorii și detractorii artei mute își dau întâlnire pe terenul argumentelor de tot soiul. Ca în toate desbaterile, de bună seamă că adevărul e pe drumul de mijloc. Cei mai aprigi detractori nu tăgăduesc importanța filmelor documentare, după cum entușiștii dezaproabă valul de stupidități care se abate din când în când asupra ecranului.

Paul Sauday, criticul literar, dela „Le Temps”, polemizează în „Les Annales”, pe tema cinematografului. Argumentele sale sunt de reținut:

Câteva linii din Kipling sau din Loti mă fac mai bine să văd jungla sud-asiatică. Succesul filmelor documentare — care sună, totuși, cele mai bune — vine de acolo să cei mai mulți dintre oameni, n'au nici un pic de imaginație și nu-și închipuiesc nimic dacă nu le dai mură în gură!

De alături, cinematograful nu le arată decât umbra și aparența goală. Arta degajează caracterul, ideea, frumusețea, într'un cuvânt adevărată realitate. E nevoie de intervenția spiritului, de genul unui artist. Cinematograful nu e decât o fotografie perfecționată, un aparat de înregistrare, în scurt o mecanică.

Mă se răspunde că spiritul intervine în cinema ca să organizeze spectacolul ce se reproduce. Inșă nu e totuși decât pantomimă, punere în scenă și tablouri vivante. Mă se obiectează montajul, decupajul, aranjarea după ce s'au luat vederile... Simpla punere în pagină, și joc de răbdare, pentru că elementele sunt gata făcute, obținute în mod mecanic n'au prin urmare nimic comun cu cuvintele poetului sau culorile picturii.

Prin urmare, cinematograful nu se poate nici pe departe compara cu literatura, cu pictura sau muzica. Nu este și nu va putea fi niciodată o artă demnă de acest nume, o artă majoră. Aceasta se poate demonstra a priori. Natura ei, chiar, se opune. Va putea face oarecari progrese, însă va rămâne, totdeauna, o industrie.

În același ordine de idei, cronicarul gazetelor, dela „Mercure de France”, R. de Bury, răspunde întrebării din „Paris-Midi”, astfel formulată: „Dacă ați fi dictator al cinematografului... ce-ați face?”:

Mărturisesc, că în afară de filmele documentare, cinematograful nu mă interesează de loc... Unii specialiști vorbesc de imense sume de bani ce ar trebui cheltuite pentru a pune de costisitoare și luminoasele neghiobii ale producțiilor americane. Să lăsăm pe acești mari copii care sunt Americanii, să evolueze către aceste realizări materiale, strălucite de orice psihologie omească...

□ Pentru toate cele neisclăite în această foaie, răspunde redactorul „Universului Literar”: d. Perpessioiu.